

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE RIJNVAARTCOMMISSIE

UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

8^E JAARGANG

WOENSDAG 3 JANUARI 1923

No. 366

INHOUD

	Blz.
1919—1922 door <i>Prof. Mr. G. W. J. Bruins</i>	2
De Ontwikkeling der Sociale Verzekering tot Sociale Voorzorg I door <i>Mr. W. H. M. Werker</i>	3
Het Rubbervraagstuk door <i>J. A. Ruys</i>	6
AANTEKENINGEN:	
Het aandeel van de suiker op Java in de spoor- en tramwegen	9
Enkele minimumloonnen uit collectieve arbeidsovereenkomsten	10
De Duitsche concurrentie in China	11
BOEKAANKONDIGING:	
M. G. de Boer: <i>Geschiedenis der Amsterdamsche Stoomvaart</i> , bespr. door <i>Prof. Dr. H. Brugmans</i>	12
OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN	
MAANDCIJFERS:	
Productie der Kolenmijnen	14
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN.

Algemeen Secretaris: Mr. G. W. J. Bruins.

Redacteur-Secretaris van het weekblad: D. J. Wansink.

Secretariaat: Pieter de Hoogweg 122, Rotterdam.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruige Plaatweg 37.

Telefoon Nr. 3000. Postchèque- en girorekening Rotterdam No. 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 25,— per jaar. Losse nummers 50 cents.

BERICHT.

De Centrale Rijnvaartcommissie heeft besloten, dat de resultaten van haar werkzaamheid zooveel mogelijk ter kennis van het publiek zullen worden gebracht. Te dien einde heeft zij besloten met een aantal periodieken een regeling te treffen. Wat Nederland betreft is dit blad door de Commissie voor de publicatie harer mededeelingen uitgekozen.

Wij zijn gaarne in de voorstellen der Commissie getreden.

3 JANUARI 1923.

De nadering van de jaarswisseling deed de geldvraag nog toenemen, zoodat direct na de feestdagen de markt nog weder vaster was. Particulier disconto was $3\frac{7}{8}$ à 4 pCt. De prolongatierente noteerde $4\frac{1}{4}$ pCt. De laatste beursdag deed echter reeds eenige ontspanning zien, zoodat de prolongatienoteering op $3\frac{1}{2}$ à $3\frac{3}{4}$ pCt. terugliep; desniettemin was op de ultimo, vooral ook door den korten arbeidstijd, de geldvraag zeer groot.

* * *

Blijkens den heden verschenen weekstaat van de Nederlandsche Bank valt ook ditmaal weder een vrij

aanzienlijke stijging van het opereerend kapitaal der centrale credietinstelling te boeken. De post binnenslandsche wissels geeft een vermeerdering van 27,2 miljoen te zien, die ook thans weder voor het grootste gedeelte voor rekening komt van den Staat; het bedrag der rechtstreeks bij de bank geplaatste schatkistpromessen nam in de afgelopen week met 19 miljoen toe. De beleeningen blijken in totaal met 7,2 miljoen te zijn gestegen, een vermeerdering, die uitsluitend de effectenbeleeningen betreft (de goederenbeleeningen liepen zelfs met bijna 3,3 miljoen terug) en voor het grootste gedeelte voor rekening komt van de agentschappen.

Het renteloos voorschot aan het Rijk nam met 9,1 miljoen af. De zilvervoorraad verminderde met ongeveer 260.000 gulden. De post papier op het buitenland bleef nagenoeg op dezelfde hoogte. Diverse rekeningen onder het actief stegen met één miljoen gulden. De biljettencirculatie liep in de afgelopen week met bijna 38 miljoen op en overschreed zodoende weder het milliard. Rekening-courant saldi daalden met 13,4 miljoen, het beschikbaar metaalsaldo met 5,4 miljoen.

* * *

Op de wisselmarkt ging slechts zeer weinig om. Londen was opnieuw aanzienlijk vaster en ook New York was weder zeer gezocht. Met uitzondering van Parijs en België was de stemming vast.

LONDEN, 30 DECEMBER 1922.

Toen na de Kerstvacantie des Woensdags de zaken werden hervat beheerschten de komende maand- en jaarwisseling de geldmarkt volkomen. Er was onmiddellijk een groote vraag naar Januari-credieten en op alle dagen werden belangrijke bedragen bij de Bank opgenomen, veelal voor window-dressing. Zodoende bleef daggeld ruim en was à $1\frac{1}{2}$ pCt. verkrijgbaar, saldi zelfs à 1 pCt. Voor Januari-geld werd in de open markt $2\frac{1}{2}$ —3 pCt. en meer betaald. De discontomarkt was ietwat flauwer en wissels waren sterk gevraagd op de verwachting van ruim geld in de eerste dagen van de volgende maand. Ook Treasury Bills werden toegewezen tegen een lager percentage, te weten $2\frac{5}{16}$ pCt.

Zevendaagsch geld	$2\frac{1}{2}$ —3 pCt.
2-mnds prima bankaccept	$2\frac{1}{2}$ pCt.
3-mnds. prima bankaccept	$2\frac{1}{2}$ — $\frac{9}{16}$ pCt.
4-mnds. prima bankaccept	$2\frac{9}{16}$ — $\frac{7}{8}$ pCt.
6-mnds. prima bankaccept	$2\frac{7}{8}$ — $\frac{11}{16}$ pCt.
3- en 4-mnds. handelswissels	3— $3\frac{1}{2}$ pCt.
6-mnds. handelswissels	$3\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{2}$ pCt.

1919—1922.

Ruim vier jaar ligt het geweld van den wereldoorlog achter ons. In de economische geschiedenis zal deze na-oorlogsperiode voortleven als het tijdperk van de meest heftige conjunctuurgolf, die de wereld in de ruim honderd jaar, dat van een conjunctuurverschijnsel in den modernen zin gesproken kan worden, heeft doorgemaakt. Na de Napoleontische oorlogen is het prijsverloop, dat in vele opzichten met hetgeen deze jaren te aanschouwen hebben gegeven, een frappante gelijkenis vertoont, niet minder abrupt en de val niet minder groot geweest. De wereld, die thans door dien prijsval getroffen werd, is echter oneindig meer geïndustrialiseerd en het is met name in den industrieelen en commercieelen bovenbouw onzer economische organisatie, dat de conjunctuurromslag zijn ver reikenden invloed gevoelen doet. Bovendien, wat zich toenmaals in hoofdzaak tot enkele West-Europeesche landen beperkte, heeft thans de geheele wereld getroffen.

Het is voor den tijdgenoot steeds een stout bestaan de geschiedenis van zijn eigen tijd in tijdperken te verdeelen. Toch heeft hij vermoedelijk recht, dit uit economisch oogpunt voor de afgelopen jaren te doen en is mitsdien het opschrift van deze enkele beschouwingen gerechtvaardigd. Negatief blijkt dit uit de verwachtingen, die over de toekomst worden uitgesproken.

Tusschen de stemmen, die zich in deze dagen doen hooren omtrent hetgeen 1923 ons zal brengen, is als steeds belangrijk verschil. In de Vereenigde Staten is het optimisme onmiskenbaar. En inderdaad blijven voor het oogenblik de statistische gegevens de algemeene opleving, die men daar in het laatste halfjaar meent te bespeuren, bevestigen. Niet alleen is in vrijwel alle richtingen de quantiteit van productie en omzet gestegen, doch zelfs is het niveau der groot-handelsprijzen weder eenigszins omhoog gegaan, een stijging welke door de werking van het nieuwe tarief, hoezeer dit ongetwijfeld voor tal van artikelen de spanning tusschen de wereldprijzen en die in de V. S. vergrooten moet, slechts voor een deel verklaard wordt.

In Europa is de toon gereserveerder, maar toch ook hier meenen velen, dat het diepste dal der depressie gepasseerd is. Van verschillende neutrale landen nader de valuta weder de goudwaarde, terwijl ook voor Engeland 1922 een belangrijke stap naar een definitief herstel der pariteit beteekent. De werkloosheidscijfers zijn nog steeds zeer ernstig, doch vertoonen met dat al — in Nederland vergelijkenderwijs nog het minst — een neiging tot dalen. Een rustpoos van enkele maanden in de daling der wisselkoersen van de landen met lage valuta heeft aan de concurrentie uit die landen haar acuut karakter voor een deel ontnomen en ook hier in Europa meent men in verschillende richting een begin van een zekere verlevendiging te bespeuren. Met dat al realiseert men zich, dat nog een moeilijk en ondankbaar tijdperk van aanpassing voor de deur staat, in de eerste plaats wel in de huishouding van den Staat.

Is er dus verschil en zelfs zeer sterk verschil in graad van optimisme, in één opzicht is er overeenstemming, en wel hierin, dat, tenzij de politiek wederom met ruwe hand in het gebeuren ingrijpt en natuurlijk behoudens verdere onvoorziene gebeurtenissen, de komende tijden gekenmerkt zullen zijn door een zeer geleidelijk conjunctuurverloop, een langzaam en moeizaam proces, doch een proces, waarin acute schokken voorshands niet te verwachten zijn.

Hierin ligt het verschil met de jaren, die achter ons liggen en dit geeft het recht, die periode als een afgesloten geheel — 1919 tot eind 1920 de na oorlog-„boom”, daarna de ineenstorting en eerst in den loop van 1922 de ombuiging van de dalende lijn in een nieuwe horizontale richting — te beschouwen.

Het is deze acute conjunctuurromslag, die tegelijk

de afgelopen jaren maakt tot een periode, leerrijk als geen andere. Zoowel uit wetenschappelijk oogpunt als uit een oogpunt van economisch beleid ook voor rustiger tijden — voor den staat zoo goed als voor iederen koopman — is de afgelopen periode van het allergrootste gewicht en het zal de taak der komende jaren zijn om met het beter inzicht, waarover wij thans achterna de beschikking erlangen, uit dit tijdperk de juiste conclusies te trekken en de opgedane ervaringen hun volle nut te doen hebben.

Een enkele zeer algemeene opmerking mag, zonder dat men zich schuldig maakt aan voorbarigheid, echter reeds thans worden gemaakt. En dat is deze, dat in dit tijdvak wel zeer duidelijk aan het licht is getreden, over welk enorm weerstandsvermogen het economisch organisme onzer samenleving beschikt en hoezeer in dit organisme evenwichtzoekende krachten naar voren treden, zoo spoedig een ruwe schok dit evenwicht verbreekt. Niet door zich schrap te zetten, met de kans op breuk en blijvende ontwrichting, worden de schokken opgevangen, maar elastisch. Het organisme geeft mede, maar juist hierdoor — wij hebben dit in de afgelopen jaren gezien in het verloop van het prijsniveau, in dat der wisselkoersen en in zoovele andere verschijnselen — worden de krachten opgeroepen, die de beweging in haar tegendeel doen verkeeren en het evenwicht herstellen. De slinger slaat hierbij aanvankelijk misschien te ver in de andere richting door en voor de individueele ondernemingen, die dit gebeuren in het beklemmend gevoel van algeheele eigen onmacht medemaken, maakt dit de gevolgen des te ernstiger — voor de geheele maatschappij is het een genezingsproces, een herstel van het oude levensevenwicht.

En sterker nog, zelfs daar, waar het optreden van den Staat oppervlakkig een volstreekte ontwrichting van het genoemde proces ten gevolge zou moeten hebben, toont het economisch organisme over krachten te beschikken, die dit optreden, wat de meest vitale belangen betreft, neutraliseeren. Niet natuurlijk daar, waar de Staat aan het organisme zelf de schenkende hand slaat. Gaat, als in Rusland de Staat zoo ver, dan is het ook met het weerstandsvermogen gedaan en kan slechts aan den dag treden, hoe lang aan den eenen kant nog op het kapitaal uit een vroegere periode kan worden geteerd en aan den anderen kant hoe moeilijk de wederopbouw is.

Daar, waar de Staat evenwel het organisme intact laat en zijn ontwrichtenden invloed beperkt tot het ruilmiddel, is de zaak anders. In de centrale landen en met name in Duitschland heeft de wereld thans voor het eerst voor oogen, wat een vrijwel tot het einde voortgezette inflatie voor een land met veer doorgevoerde industrialisatie en een zeer talrijke niet-agrarische bevolking beteekent. Wat de Staat in deze jaren gedaan heeft, is geweest een voortdurende creatie van nieuwe, geheel op consumtie gerichte koopkracht. De vitale belangen van het economische organisme eischen daarentegen, dat deze consumtie niet verder wordt opgevoerd als met de handhaving van het kapitaalbezit en de vorming van nieuw kapitaal is overeen te brengen. Inderdaad is dit het geval geweest. Door de daling van de waarde van de eenheid van het ruilmiddel is toch de reactie van het economisch leven op het ontwrichtend overheidsingrijpen deze geweest, dat, wat als een toevoeging van nieuwe koopkracht was bedoeld, in het wezen der zaak niet anders heeft kunnen zijn dan een verplaatsing, waarbij ten koste van ontzaglijke ontberingen van belangrijke en voor het cultuurleven van het volk onmisbare groepen, ten slotte het productief organisme intact is gehouden en, voorzoover de koers in het buitenland nog sneller viel, zich tijdelijk zelfs een grooter deel van de totale koopkracht heeft zien toevoeren dan voorheen. De conjunctuurromslag van 1920 is dientengevolge aan deze landen voorbijgegaan. De moeilijkheden, die bij stabilisatie deze landen zullen treffen en practisch ten deele reeds treffen, zijn

echter in het wezen der zaak van soortgelijken aard.

Zuivering en evenwichtsherstel heeft de genoemde conjuncturomslag, als gezegd, aan de landen met hooge valuta gebracht. En dat niet alleen op economisch gebied, doch ook voor de volkspysche. Ook hier hebben de onmiskenbaar ontbindende krachten, die gedurende de „boom“-periode aan den dag traden, weder plaats gemaakt voor middelpuntzoekende en is, hoezeer uiteraard spanningen in het maatschappelijk organisme nimmer ontbreken, toch, niettegenstaande zeer velen, ook van de minder bedeeden, het thans moeilijker hebben dan toenmaals, veel van de oude hechtheid teruggekeerd. Zooals Keynes het in een zijner boeken juist uitdrukt: „It is the profiteer, not privation, that makes man shake his chains”.

Ook nog in ander opzicht heeft de conjuncturomslag zuiverend en verhelderend gewerkt. Een van de meest fatale gevolgen van de aan de conjuncturomslag voorafgegane periode — niet alleen in het bestuur van den Staat, doch ook in het bedrijfsleven — is geweest het gevoel dat „alles kon”, dat de natuurlijke grenzen, aan de uitzetting der uitgaven gesteld, waren weggevallen. Vraagt men zich af, wat hiervan de oorzaak is geweest, dan is het antwoord in laatste instantie dit, dat aan alle kanten vergeten is, dat in een tijdperk van prijsstijging niet de toeneming van de opbrengst in geld winst beteekent, doch dat onder dergelijke omstandigheden alleen dan van winst gesproken kan worden, wanneer de wezenlijke koopkracht, gemeten naar de in prijs gestegen goederen, is toegenomen.

Ook hier heeft de conjuncturomslag zuiverend gewerkt. Hoeveel zgn. „oorlogswinst” in het wezen der zaak intoring van kapitaal is geweest, is — in vele gevallen helaas te laat — bij den opvolgenden prijsval aan den dag getreden. De prijsdaling heeft hier den valschen schijn gebroken en beseft wordt weder, dat het ten slotte gaat om een ruil van goederen en diensten, waarbij geen maatschappelijke groep zich, in ruil voor het door haar gebodene, een grooter aandeel verwerwen kan dan ten koste van andere groepen¹⁾ of ten koste van het kapitaalbezit der maatschappij.

Ongetwijfeld is er, als in ieder tijdperk van ontwrichting, mogelijkheid van extra winst en is er ook thans nog tot zekere hoogte gelegenheid tot uitwisseling van goederen en diensten met den vreemde op abnormal gunstigen voet. kan m.a.w. tijdelijk één uur

¹⁾ Hoezeer de verschuivingen in het inkomen van verschillende groepen op de beloning van ambtenaren en werklieden in overheidsdienst hebben doorgewerkt, blijkt uit de volgende statistiek, opgemaakt door het Internationaal Arbeidsbureau en gepubliceerd in het 9e nummer der Reconstructieserie van den Manchester Guardian. Er is naar gestreefd in de verschillende klassen telkens gelijksoortige groepen op te nemen. Klasse 1 zijn de laagstbezoldigden.

Indexcijfers van het werkelijk inkomen (vóór oorlog = 100) van verschillende klassen van personen in staatsdienst eind 1921 of begin 1922.

Klasse.	Engeland	Noorwegen	Frankrijk	Duitschland	Oostenrijk	Bulgarije
1	121	101	128	86	127	103
2	104	88	81	67	89	80
3	96	74	64	46	39	43
4	78	68	48	37	27	29
5	66	57	36	31	17	19

Bijzondere aandacht verdient Oostenrijk. Immers zijn de cijfers juist, dan blijkt hieruit dat de koopkracht van de laagstbezoldigden — blijkens de toelichting ongeschoolde werkrachten — vergeleken met 1914 zelfs is vooruitgegaan en dat wel met een percentage, dat bij dat van Frankrijk, het hoogste van de lijst, nauwelijks achterstaat. En dat in een land, dat zonder oogenblikkelijke hulp van elders zou zijn te gronde gegaan! Waarlijk, de taak van hen, die voor de belangen der geldgevende mogendheden hebben op te komen, van den nieuwen commissaris-generaal in de eerste plaats, is niet gemakkelijk!

eigen arbeid, worden ingewisseld tegen een grooter quantum vreemde arbeid. Dit voordeel, voorzover het een voordeel is, is evenwel gering vergeleken bij het verlies aan nuttig effect, dat van de ontwrichting van het zoo gevoelige en zuiver loopende ruilmecanisme van vóór den oorlog het onvermijdelijk gevolg is. Het resultaat is dan, ook, dat reeds om deze reden, waarbij zich nog verschillende andere voegen, tegenover eenzelfde quantum arbeid als vóór den oorlog gemiddeld slechts een geringer consumtie kan staan dan toenmaals.

Wanneer dan ook voor de groote massa der arbeidende bevolking in een groot deel van Europa — ook hier te lande — de mogelijkheid van consumtie per quantum arbeid tot dusver grooter is in plaats van kleiner dan vóór den oorlog, dan is dit overeenkomstig het zoeven opgemerkte alleen mogelijk door een meer dan evenredige achteruitgang van andere groepen der bevolking en in de meeste gevallen ten koste van het maatschappelijk kapitaal of althans van de nieuwe kapitaalvorming, waarop de gestegen belastingen nog verderen druk leggen.

Slechts langs één weg is werkelijke verruiming van consumtie bij gelijke arbeidsprestatie bereikbaar en dat is langs den weg van vooruitgang der techniek, waardoor aan dien arbeid, gesteund door het betere technische hulpmiddel, grooter rendement wordt gegeven dan voorheen. Deze weg blijft echter, hoezeer ook in de laatste decennien versneld, een geleidelijke en eene, die bovendien voldoende kapitaalvorming tot onmisbare voorwaarde heeft.

Nieuw zijn beschouwingen als deze niet. Wel echter is nieuw, dat wederom beseft wordt, dat zij niet met een schouderophalen kunnen worden voorbijgegaan. Van de plaats gehad hebbende conjuncturomslag is dit mede een der goede gevolgen.

B.

DE ONTWIKKELING DER SOCIALE VERZEKERING TOT SOCIALE VOORZORG:

I.

De omslachtigheid en de dure administratie onzer sociale verzekering wekken veler ergernis. Daarom spreekt het vanzelf, dat de dagbladartikelen en de brochure van Mr. Groeneveld, chef der afd. Arbeidersverzekering aan het departement van Arbeid, bevattende een „Plan tot bezuiniging en vereenvoudiging onzer sociale verzekeringswetgeving” in breede kringen aandacht trokken. Mr. Groenevelds plan stemt voorts voor een belangrijk deel overeen met het in de dagbladen gepubliceerde schema, dat de Regeering bij den Hoogen Raad van Arbeid aanhangig maakte als grondslag van behandeling voor het sociale verzekeringsvraagstuk. De inhoud van het plan is dus in hooge mate actueel.

Nu sta op den voorgrond, dat Mr. Groeneveld hoofdlijnen aangaf. Men kan het eens zijn met zijn critische beschouwingen, terwijl men zijn plan van opbouw verwerpt. Wat dit laatste aangaat, is het wederom mogelijk, dat men accoord gaat, geheel of gedeeltelijk, met zijn ideeën omtrent de *materie* der verzekering, terwijl men zijn *organisatie-stelsel* afkeurt.

Schrijver tracht dan in groote lijnen het geheel te omvatten. Zijn critiek op de bestaande wetgeving is o.i. scherp en juist. Immers de Ongevallenwet brengt inderdaad nog de geheele machinerie der Rijksverzekeringsbank in beweging voor ieder letsel, hoe klein het ook zij. Die ongevallenverzekering verzekert voorts collectief de arbeiders van een verzekeringsplichtigen werkgever met premiebetaling aan de hand van loonlijsten, terwijl de invaliditeits- en ziekteverzekering individueele verzekeringen der arbeiders kennen; voor de invaliditeitsverzekering met premiebetaling door het plakken van zegels op rentekaarten, voor de ziekteverzekering door premiebetaling in geld.

Ook zijn de categoriën der werkgevers en der arbeiders voor elken tak van verzekering verschillend.

Eindelijk is er bonte verscheidenheid in het organisatiestelsel. Bij de industriele ongevallenverzekering, thans nog centrale uitvoering door de Rijksverzekeringsbank, behoudens mogelijkheid tot risico-overdracht. Bij de invaliditeitsverzekering uitvoering deels door de Rijksverzekeringsbank, deels door de Raden van Arbeid. Bij de Landbouw-Ongevallenverzekering — ten slotte — uitvoering naar keuze van den werkgever, hetzij door een bedrijfsvereniging, hetzij door de Rijksverzekeringsbank.

Schrijvers critiek op de verwarring stichtende verscheidenheid in de bestaande wetgeving deelen wij dus geheel.

Thans zijn ideeën met betrekking tot den nieuwbouw van de *materie* der verzekering.

Allereerst onderschrijven wij zijn gevoelen, dat er een einde moet komen aan de confusie die ontstaat, wanneer de verschillende takken van verzekering niet geheel op dezelfde arbeiders, resp. werkgevers, toepasselijk zijn.

Het komt ons eveneens juist voor, dat schrijver aan de sociale verzekering een ziekteverzekering ten grondslag legt, die aan den arbeider bij ziekte gedurende tenminste 6 maanden 80 pCt. van zijn loon waarborgt, met premiebetaling door den werkgever. Evenzoo gaan wij accoord met schrijver nu hij de premie niet meer individueel per arbeider wil doen betalen, doch collectief voor alle arbeiders in loondienst bij een bepaalden werkgever. De premie wordt dan eenvoudig geheven in den vorm van een bepaald percentage van het verloonde bedrag. Wijl, zooals later blijken zal, ook voor ongevallenverzekering en invaliditeitsverzekering collectieve verzekeringen aller arbeiders bij één werkgever zouden zijn in te voeren — met heffing van zekere percentages van het loonbedrag — zou de eenvoud zeer bevorderd worden. Eén opgave, één premie, één controle voor alle verzekeringen. Het stelsel is dus gemakkelijk voor den werkgever, en eenvoudig voor de administratie, vooral wijl de individuele registrering en premie-vereffening voor iederen arbeider bij de ziekte- en invaliditeitsverzekering zouden kunnen vervallen, indien schrijver geheel aan zijn stelsel vasthield.

In de ziekteverzekering betreft Mr. Groeneveld niet de ziekteverzorging, wijl hij de ziekenfondsen populair acht. De arbeider behoeft z.i. niet rechtstreeks tot toetreding bij die laatste verplicht te worden. Echter wil schrijver tot verbetering vooral van de chirurgische behandeling en tot bijdrage in de administratiekosten een Rijkssubsidie beschikbaar stellen van voorloopig 2 miljoen gulden 's jaars, die te vinden ware uit de bezuiniging op de administratiekosten der invaliditeitsverzekering. Schrijver meent toch, dat die laatste een aanmerkelijke besparing zal leveren. De afschaffing der individuele verzekering met haar stelsel van rentekaarten en de invoering der zoeven vermelde premien als vaste percentages van het arbeidsloon, eindelijk de toekenning van eenheidsrenten van *f* 3,— per week als ouderdomsrente en *f* 4,— per week als invaliditeits-, weduwen- en weezenrente, zullen naar schrijver meent, zeker op de huidige kosten ad 5 miljoen gulden 's jaars een besparing van 3 miljoen gulden 's jaars brengen. Zoo worden dus ziekten en invaliditeitsverzekering vereenvoudigd door den ombouw tot collectieve verzekering, met toekenning van eenheidsrenten bij ouderdom, invaliditeit en overlijden.

Wij koesteren voor deze plannen groote sympathie, ovensals voor schrijvers denkbeeld om de zorg voor de kleine letsels uit bedrijfsongeval — in 1920 bedroegen deze 95 pCt. der 100.000 ongevallen, die in dat jaar voorvielen — over te brengen naar de ziekteverzekering. De arbeider zal dan recht krijgen op ziekgeld, en de administratie van het verzekeringsorgaan wordt niet voor ieder klein letsel in vollen omvang in beweging gebracht.

In Mr. Groenevelds stelsel zal echter ook de heel-

en geneeskundige behandeling der kleine bedrijfsletsels door den ziekenfondsdokter geschieden en de bemoeiing van het ongevallenverzekeringsorgaan zal zich gaan beperken tot rentetoeckenningen en tot medisch ingrijpen bij belangrijke letsels.

Hier echter scheiden zich onze wegen van dien van Mr. Groeneveld. Hij deelt mede, dat vooral in de kringen der medische Rijksverzekeringsbankambtenaren de vrees bestaat, dat door zijn stelsel de behoorlijke geneeskundige verzorging der ongevalspatiënten in het gedrang zal komen, en Mr. Groeneveld wijt deze vrees aan overschatting van de voortreffelijkheden van eigen dienst, en onderschatting van hetgeen langs anderen weg kan worden verkregen. Wij gelooven echter niet aan die overschatting, en voor ons is het medische vraagstuk in de geheele sociale verzekering van eminent belang. Indien er bestaat een behoorlijke specialistische, van overheidswege geoefende medische verzorgings- en contrôledienst, dan oordeelt deze over de noodige prophylaxis; hij waakt tegen bedrog, maar behoedt ook tegen te schriete behandeling; hij toetst onpartijdig of invaliditeit al dan niet geweken is; maar bovenal, hij zoekt wegen tot herstel en pleegt het in de medische wereld gebruikelijke overleg met den behandelenden arts. Men kan zich denken, dat deze dienst deel uitmaakt van dien der volksgezondheid, of dat die dienst staat onder een onafhankelijke eigen directie, maar ook, dat hij verbonden is aan de gedecentraliseerde uitvoeringinstituten der verzekering met medezeggende leiding vanwege de centrale organen. Het staat niet aan ons, een keuze in deze te doen; maar dat er een groot volksbelang geschaad zal worden, als men de onpartijdige specialistische medische ongevallenervaring, gelijk die zich bij de Rijksverzekeringsbank ontwikkeld heeft, zou opofferen, staat voor ons vast. Kleine oorzaken kunnen groote gevolgen hebben, en zal de busdokter van een groot ziekenfonds, zonder controle, de wellicht belangrijke betekenis van een schijnbaar klein letsel moeten onderkennen? Wij weten, dat Mr. Groeneveld op bezuiniging zint; maar *deze* zuinigheid zou o.i. duur zijn. Wellicht ook voor de risicodragers; want de verslapping der medische verzorgingscontrole moet haar weerslag vinden in toeneming der blijvende rentebedragen.

Wij spraken zoeven over den behandelenden ziekenfondsarts, en hiermede raken wij het tweede onderdeel van Mr. Groeneveld's stelsel, dat ons wel gewaagd voorkomt. In afwijking van de ontworpen-Ziektewet-Kuyper en -Veegens, kent de Ziektewet-Talma alleen ziekgeld toe, doch verleent zij niet heel- en geneeskundige behandeling, wijl Minister Talma moeilijkheden met de niet-ambtelijke medici vreesde. O.i. ten onrechte, want bij de uitvoering der Ongevallenwet leverde deze medewerking geen moeilijkheid. Nu zou men ook in Mr. Groenevelds stelsel de ziekteverzorging kunnen invoegen. Doch wijl de werkgever de volle premie voor het als ziekteverzekering te verlenen ziekgeld betaalt, heeft — waarschijnlijk om deze reden — Mr. Groeneveld bezwaar tegen opneming van de heel- en geneeskundige behandeling in de Ziektewet. Waarom echter? Men kan toch afwenteling der premie (geheel of gedeeltelijk) tot het bedrag van de waarde van het risico der ziekteverzorging op den arbeider mogelijk maken. Juist nu de ongevallenletsels onder de Ziektewet zullen gebracht worden, is het noodig, zorg te dragen, dat de medisch-chirurgische behandeling en ziekenhuisverpleging na overleg met den ambtelijken medischen verzorgings- en contrôledienst evengoed blijven als dit bij de Rijksverzekeringsbank het geval was. Maar bovenal: mede om de afwenteling der ongevallenletsels op de ziekteverzekering, moet de verzekering in zake ziekteverzorging *verplichtend* zijn, en mag men niet afhankelijk zijn van de vraag, of de arbeider wellicht tijdige hulp derft, wijl hij om geldelijke redenen zich niet deed inschrijven bij een ziekenfonds.

Wil Mr. Groeneveld den weg uit van het zieken-

fondswezen te verbeteren, door de ziekenfondsen, die redelijke premïën heffen, van Rijkswegen te subsidieeren — mits zij contrôle aanvaarden van den overheids-medischen voorzorgs- en contrôledienst — dan bestaat daartegen bij ons allerminst bezwaar; ook niet tegen het bedrag van 2 millioen gulden 's jaars. Wij immer deze goede ziekenfondsen ook voor chirurgische behandeling der ongevalspatiënten veelal zullen zorgen, behoort rekening te worden gehouden met het feit, dat het bedrag van f 1.850.000, dat de Rijksverzekeringsbank thans blijkt haar verslag over 1920 aan heel- en geneeskundige behandeling ten koste legde, dan goeddeels aan deze subsidie kan worden besteed. Goede chirurgische behandeling wordt aldus verkregen, zonder dat de premïën te drukkend worden. Wij meenen echter, dat deze subsidie niet — zooals Mr. Groeneveld wensch — mag worden gevonden uit de besparing op de administratiekosten der invaliditeitsverzekering. Hierop komen wij aanstonds terug.

Thans zij er dus nadruk opgelegd, dat o.i. de medische voorzorgs- en contrôledienst, en de verplichte verzekering, die ook ziekteverzorging omvat, in een stelsel van sociale verzekering, dat compleet is, niet kunnen ontbeerd worden. Besparing, die hierop gevonden zou worden, mag o.i. niet worden aanvaard.

Evenals bij de ongevallen- en ziekteverzekeringen, wil Mr. Groeneveld dus ook voor de invaliditeitsverzekering collectieve premieheffing tot een bepaald percentage van het arbeidsloon der arbeiders bij een bepaalden werkgever, en wensch hij eenheidsrenten toe te kennen, ad f 3,— per week als ouderdomsrente, en ad f 4,— per week als invaliditeits-, weduwen- en wezenrente. De werkgever raakt dan bevrijd van het zegelplakken; en de ingewikkelde Overheids-administratie, die uit de vereffening der rentekaarten voortspruit, met haar eveneens ingewikkelde cartografie, wordt belangrijk vereenvoudigd. Mr. Groeneveld meent, dat de besparing op de huidige administratiekosten, die thans f 5 millioen beloopt, wel 3 millioen 's jaars zal bedragen en hij wil hiervan 2 millioen besteden voor Rijkssubsidie aan de ziekenfondsen. Hiertegen hebben wij bedenking, om de navolgende redenen. Mr. Groeneveld is er niet blind voor, dat, hoezeer de door hem toe te kennen rentebedragen gedurende de eerste 15 jaren gelijk blijven aan het bedrag, dat een verzekerde volgens de bestaande Wet als maximum kan verkrijgen, daarna krachtens die huidige wet hogere maxima kunnen worden bereikt, zelfs tot pl.m. f 6,— toe. Schr. wijst er echter op, dat dit hogere maximum eerst na een verzekering van 40 jaar zal worden verworven en dan nog slechts indien gedurende die 40 jaar elke week een zegel van 60 cents is geplakt. Maar Mr. Groeneveld erkent nochtans, dat reeds na 15 jaar de bestaande wet gelegenheid geeft om hooger maximum te verwerven, dan schrijver zich denkt. En indien nu een verzekerde wegens niet plakken door ziekte of werkloosheid het al niet brengt tot een rente van f 6,—, dan is toch elke gulden, dien hij haalt boven de door schrijver gedachte eenheidsrente, voor hem van het grootste belang. Die 15 jaren, waarna nadeelen kunnen intreden, zijn spoedig voorbij, en het is voor hem die nadeelen ondergaat, een schrale troost, dat een ander, die jong invalide wordt en die onder de invaliditeitswet-Talma nog slechts een onbetekenende rente zou hebben gehad, óók een eenheidsrente van f 4,— erlangt. Hadden wij voorkeur voor het individueele plakstelsel, dan zouden wij erop wijzen, dat een stelsel van eenheidsrenten, dat geen rekening houdt met den duur van den loondienst, moeilijkheid geeft, indien tijdens werkloosheid of ziekte, intreedt invaliditeit of leeftijd van 65 jaar, dan wel overlijden plaats vindt. Maar wij het stelsel der collectieve verzekering met eenheidsrenten op zich zelf zeer aannemelijk achten, meenen wij, dat voor deze moeilijkheid een oplossing gezocht en ook gevonden moet worden. Wij hopen zelfs, dat niet teveel consequenties mogen worden verbonden aan een op-

merking, die Mr. Groeneveld maakte bij het debat na een door hem gehouden rede voor de Vereeniging voor Levensverzekering, toen hij volgens de courantenverslagen antwoordde: „dat een eenheidsrente niet bepaald noodzakelijk is”. Inderdaad laat collectieve verzekering met vast percentage van het loonbedrag als premie, de mogelijkheid open voor gradueel verschillende uitkeeringen. Doch zullen dan factoren als ouderdom, loonbedrag en duur van de dienstbetrekking weder in aanmerking worden genomen? Dan verdwijnt echter mede de eenvoud van het stelsel en de eenvoud der wiskunstige administratie. Mr. Groeneveld erkent terecht, dat de door hem gedachte rentebedragen zeer bescheiden zijn en in ongunstige verhouding staan tot het verdiende loon. Het door hem beoogde correctief, dat de arbeider voor zich en zijn betrekkingen vrijwillige verzekeringen zou sluiten, ten einde hogere uitkeeringen te verwerven, zal in arbeidersgezinnen, die voor zware lasten staan, in verband met de op te brengen premie allicht moeilijkheid leveren. Vooral indien voortaan bij de vrijwillige ouderdomsverzekering, gelijk voorgenomen is, niet meer de Staat, doch de verzekerden zelf de administratiekosten zullen betalen.

Ten einde de erkende bescheiden rentebedragen althans iets te verhoogen, zouden wij allereerst willen aanwenden de door Mr. Groeneveld op f 3 millioen 's jaars geschatte besparing op de administratiekosten der invaliditeitsverzekering in verband met de afschaffing van het individueele zegelplakstelsel.

Maar voorts meenen wij erop te moeten wijzen, dat schrijver zegt:

„Naar alle waarschijnlijkheid zullen echter ook de lasten, welke thans voor den Staat en het bedrijfsleven uit de Invaliditeitswet voortvloeien, in een stelsel als hiervoren door mij ontwikkeld, geringer worden. Bij den wiskundigen opzet der Invaliditeitswet is immers gerekend op een hogere rente in de toekomst, zoodat waarschijnlijk zoowel op de staatsbijdrage als op de premïën een zeker bedrag zou komen vrij te vallen.”

Om de zaken zuiver te zien, moet men natuurlijk den wiskundigen opzet van beide soorten van verzekering en de feitelijke uitkomsten der huidige invaliditeitsverzekering voor zich hebben. Doch, waar Schr. erkent, dat de door hem gedachte rentebedragen zeer bescheiden zijn, daar ware het o.i. min geoorloofd, om wat er vrij komt, door gewijzigden wiskundigen opzet en door besparing op de administratiekosten, niet ten goede te doen komen aan de zeer bescheiden rentebedragen. Op die rentebedragen valt toch o.i. niets te „besparen”.

Uit deze beschouwingen zal — naar wij meenen — gebleken zijn, dat de besparing op de invaliditeitsverzekering, aanstonds weder een noodzakelijke aanwending vindt, en dat die welke voort zou vloeien uit de inperking van den medischen voorzorgsdienst bij de ongevallenverzekering, niet toelaatbaar zou zijn. Hetgeen werkelijk bezuinigd zal worden, wordt gevonden uit het achterwege laten van administratief onderzoek bij kleine ongevallenletsels en door den nieuwen opzet der ziekteverzekering (die intusschen thans nog niet ingevoerd is) en waardoor deze behoed blijft voor het individueele systeem. Gelijk de afschaffing daarvan bij de invaliditeitsverzekering inderdaad geeft de reeds vermelde besparing. Hoezeer wij dus toejuichen de nuttige vermindering van administratiekosten, die voortspruit uit de aanvaarding van de collectieve premiebepaling bij invaliditeits- en ziekteverzekering, en hoezeer wij ook toejuichen de afschaffing van administratief onderzoek bij kleine bedrijfsletsels — dit laatste zal ook bij de huidige wetgeving door aanhangig wetsontwerp verdwijnen — meenen wij evenwel, dat men zich moet hoeden voor misverstand, als Schr. van het nieuwe plan zegt, dat het grootste deel van de administratiekosten voor de uitvoering der ongevallenverzekering, welke thans rond 3½ millioen gulden bedragen, komt te vervallen.

Evenzoo zij men voorzichtig met de besparing ad 3

miljoen gulden op de thans f 5 miljoen beloopende administratiekosten der invaliditeitsverzekering. De mindere omslag voor het publiek, de inperking der administratie en de nuttiger aanwending van geld zijn echter zaken, die wij bijzonder op prijs stellen; en het collectieve premiestelsel, alsmede het achterwege laten van onnoodig administratief onderzoek bij kleine letsels kunnen dat voorzeker brengen.

Men ziet dus, dat wij, wat de materie der sociale verzekering betreft, — al prijzen wij de groote lijn in Mr. Groenevelds stelsel — betreuren, dat hij aan haar medische zijde geen recht deed wedervaren, en dat hij voor de toekenning der ouderdoms- en invaliditeitsrenten kleinere maat bezigde, dan noodig schijnt, terwijl o.i. de gedachte besparing op de administratiekosten tot misverstand zou kunnen leiden. Boven dit alles uit gaat echter een ander bezwaar, dat wij hebben tegen Mr. Groenevelds systeem in zake de materie der sociale verzekering.

Het gaat hier om de zeer principieele vraag, of het wenschelijk is, de sociale verzekering als vorm van sociale verzorging (verzorging) te beperken tot personen, die als arbeider in loondienst zijn. Men kan uit hoofde van beginsel de meening zijn toegedaan, dat hetgeen de arbeider ontvangt, behoort samen te hangen met door hem verrichten loonarbeid, terwijl, indien hij los van zijn arbeid iets ontvangt uit hoofde van verzekering, hiervoor door hem premie moet zijn betaald; hetgeen de overheid hem uit anderen hoofde zou verstrekken, zou hij ontvangen als armenzorg. Daartegenover kan men — alweder om der wille van beginsel — de opvatting huldigen, dat voor bepaalde categorieën van personen in bepaalde omstandigheden, los van loondienst, zorg moet worden gedragen, zonder dat die zorg het karakter verkrijgt van caritas. Men kan die laatste meening zijn toegedaan, omdat het bij de sociale verzorging gaat en om het individu en om gemeenschap, en om behoud van productievermogen, die los van loondienst ook betrokken zijn bij de invaliditeit der huisvrouw; bij de zorg voor de moeder; bij de medische prophylaxis en de opleiding tot ander beroep, van het door invaliditeit bedreigde of getroffen kind; bij de zorg voor ouden van dagen uit vrije beroep, en uit kleinen middenstand.

Mr. Groenevelds brochure spreekt niet over een uitbreiding der verzekering, buiten den arbeider, noch over de ontwikkeling tot sociale verzorging. Maar ter zake van de rede voor de Vereeniging voor Levensverzekering, waarvan wij boven gewag maakten, heeft hij volgens verslag in de dagbladen, op door Prof. Holwerda gemaakte opmerkingen geantwoord, dat wij z.i. feitelijk al een verzorgingssysteem hebben, wat echter gemaskeerd wordt door het verzekeringswezen. De huidige Regeering, zal dit o.i. willen toegeven, want blijkens haar schrijven aan den Hoogen Raad van Arbeid wenschte zij te komen tot een overzichtelijk afgepord geheel van wettelijke regelen nopens de verzekering van in, het bijzonder de, loonarbeiders; waaruit blijkt dat zij geenszins het oog sluit voor de mogelijkheid, dat de verzorging in het algemeen ook tot anderen wordt uitgebreid. Dit kwam trouwens reeds eerder uit, gezien het feit, dat in de invaliditeits- en ongevallenverzekering, reeds aan weduwen en weezen van arbeiders wordt gedacht; het blijkt ook uit sommige categorieën, die in de ouderdomswet 1919 betrokken zijn, en ook wel uit regeeringsuitingen omtrent bijzondere kindzorg. De bovengaaghalde passus in het Regeerings schrijven aan den Hoogen Raad van Arbeid wordt dus duidelijk, indien men in het oog houdt, dat van, Regeeringswege, in deze, geen gebondenheid aan eenige doctrine bestaat. Wij zien niet heen, over de diepere vragen van levensbeschouwing, die er ten deze rijzen en wij meenen zelfs, dat de strijd daarover sine ira et studio gestreden zou kunnen worden; wij weten ook, dat de huidige aera in vele opzichten wellicht, dwingt, tot beperking. Maar men zij toch, zeer voorzichtig met een al te strak binden van de sociale verzekering aan het loondienstbegrip, want enerzijds

beperkt men erdoor de uitwikkeling tot groepen, die de verzorging van noode hebben, en anderzijds, moet wel de vraag rijzen, waarom juist de werkgever belast wordt met de kosten eener sociale verzekering, — wij zouden die daarom zeker geenszins op den arbeider willen leggen — welke kosten den productieprijs verhoogen, terwijl zij in tijden van crisis niet kunnen worden afgewenteld op de verbruikers. Dus de productie belemmeren.

Een evolutie der sociale verzekering tot socialen volkswaarborg — waarbij natuurlijk de vraag rijst, of men dezen bereiken wil langs wegen als die der vrijwillige ouderdomsverzekering; of wel dat men de categorieën der verplichte verzorging — los van loondienst — wil uitbreiden, met aanwijzing van de middelen tot dekking, — een zoodanige evolutie mag niet uit het oog worden verloren, indien men een systeem bouwt, dat wellicht voor lange jaren onze sociale verzekering zal beheerschen.

Mr. Groeneveld bespreekt dit vraagstuk in zijn brochure niet, maar juist de negatie is van het aller-grootste belang, en zij sleept, zoo aanstonds hare gevolgen na zich, bij de inrichting van de organisatie der verzekering.

W. H. M. WERKER, G.

HET RUBBERVRAAGSTUK.

Toen in het najaar van 1920 de prijs van rubber geweldig viel is door de belanghebbenden in Europa de vraag overwogen of maatregelen doorgevoerd zouden kunnen worden om den marktprijs van plantagerubber op een beter peil terug te brengen. De groote meerderheid van de in Europa gevestigde rubberproducenten is in twee lichamen vereenigd, nl. in de Rubber Growers' Association te Londen en in de Internationale Vereeniging voor de Rubbercultuur in Nederlandsch-Indië te 's-Hage. Waar nu de Britsche Koloniën en Protectoraten en de Nederlandsche Koloniën te zamen in de laatste jaren circa 88 pCt. van de geheele wereldopbrengst aan rubber voortbrachten, leek het niet onmogelijk door samenwerking tot prijsverbetering te geraken.

De in October 1920 gehouden ledenvergadering van de Internationale Vereeniging verklaarde zich met bijna algemeene stemmen in beginsel vóór het voorstel van de Rubber Growers' Ass. om de productie met 25 pCt. te beperken. Het gevolg is dan ook geweest een vrij algemeene vrijwillige productiebeperking van de leden der beide Vereenigingen met 25 pCt. van den geschatten normalen oogst over de laatste drie maanden van 1920 en met 20 pCt. van den geschatten normalen oogst over 1921; de groote meerderheid van de in beide vereenigingen gecombineerde producenten, waaronder meer dan 70 pCt. van het in productie zijnde met rubber beplante areaal van de leden der Internationale Vereeniging, gingen de verbintenissen tot productiebeperking aan.

De wereldproductie aan plantagerubber, die in 1920 304.000 ton beliep, verminderde over 1921 dan ook tot 271.000 ton; doch de vermindering van de geheele wereldopbrengst aan rubber over 1921 met ruim 14 pCt. tegenover 1920 was blijkbaar niet voldoende, om de productie eenigszins, op gelijke hoogte met de consumptie te brengen; althans heeft de prijs voor plantagerubber, die in December 1920 tot -/10 per Eng. lb. gevallen was, het in 1921 gemiddeld niet verder dan tot -/10½ kunnen brengen.

De „vrijwillige” productiebeperking was in zichzelf veroordeeld, in hoofdzaak wel daarom, omdat het op den duur immers onhoudbaar was, dat een groot aantal producenten de bezwaren daaraan verbonden, op zich bleven nemen, terwijl van de eventueel gunstige gevolgen daarvan zij, die zich buiten de beperking hielden, en de lasten niet mede droegen, in gelijke mate de vruchten plukten.

Na deze periode van vrijwillige beperking is men dan ook, vooral aan Hollandsche zijde, over een anderen boeg gaan werken en heeft men getracht door op-

voering van de productie en verdere bezuiniging een zoo laag mogelijke kostprijs te verkrijgen; het gevolg was natuurlijk een groote productie-vermeerdering. De prijzen voor plantage-rubber, die zich in de jaren 1914/1919 gemiddeld steeds tusschen 2/- en 3/- per lb. bewogen en in 1921 gemiddeld nog 7/10½ beliepen, zijn verder gevallen en waren in de maanden Augustus en September 1922 reeds tot 4/6¾ gedaald.

Niemand zal ontkennen dat de periode van uiterst lage prijzen, die meer dan twee jaar heeft geduurd, niet alleen goede zijde heeft gehad. De ondernemers werden genoodzaakt hunne bedrijven te versoberen en te vereenvoudigen; het personeel, Inlandsch zoowel als Europeesch, moest zich met veel minder dan in de voorafgegane jaren leeren tevreden stellen en alle betrokkenen hebben de les, die deze tijden zoo rijklijk geeft, ontvangen.

Met dat al was de rubber-cultuur op het hellend vlak gekomen, dat naar geheele ontwrichting leidt. Ongetwijfeld had een aantal ondernemingen, die onder zeer gunstige omstandigheden werken, het nog geruimen tijd kunnen volhouden, doch met prijzen van 2/6 kan de cultuur zich op den duur niet staande houden. Wat dit voor Nederland en Nederlandsch-Indië beteekent, kan men zich eenigszins voorstellen wanneer men weet, dat in onze Oost f. 450.000.000, — in de rubber-cultuur is gestoken (waarvan f. 175.000.000, — Nederlandsch kapitaal), en dat de z.g. Europeesche aanplantingen een oppervlakte van meer dan 350.000 H.A. beslaan.

Het belang van Engeland bij de rubbercultuur is echter nog veel grooter. In de laatste jaren toch hebben de Britsche koloniën en protectoraten ca. 67,9 pCt. van de wereldproductie geleverd (Nederlandsch Oost-Indië 20,6 pCt.) en blijkbaar zijn de oogen der Britsche regeering ten slotte opengegaan voor de ruïneuze gevolgen, welke de ontwrichting van de rubbercultuur voor hare landen moest hebben. Zij benoemde daarom een Commissie, welke o.m. tot taak had omtrent maatregelen tot verbetering van den bestaanden toestand van advies te dienen. Deze Commissie, de Commissie Stevenson, heeft in haar rapport productie-beperking naar een door haar ontworpen stelsel als middel tot verbetering aanbevolen.

In het bezit van bedoeld rapport heeft de Britsche Regeering, alvorens verdere stappen te doen, zich tot de onze gewend met de vraag of zij bereid was ertoe mede te werken om door middel van productiebeperking tot prijsverbetering te geraken.

De vraag of productie-beperking in het algemeen, en door de Regeering opgelegde in het bijzonder, moest worden voorgestaan of niet heeft ten onzert tot uitvoerige debatten, ook in dit blad, aanleiding gegeven. Het is allenminst mijne bedoeling daar nogmaals op in te gaan, doch ik voel, dat ik niet over het rubbervraagstuk behoor te schrijven zonder mijn vlag te stoonen, hetgeen ik doe door de volgende opmerking te maken: ik meen, dat er geen leibezwaar tegen is door samenwerking een prijs van eenig product op te voeren tot een zoodanige hoogte, dat de producent in stand gehouden wordt, mits dit binnen zulke grenzen geschiedt, dat dergemeenschap alle product, dat ze noodig heeft, tot redelijke prijzen verkrijgt; regeerings-inmenging zoude ik zoolang mogelijk willen vermijden, doch wanneer ik te kiezen heb tusschen een tijdelijke regeeringsinmenging en geheele ontwrichting van de productie, met enorme kapitaalvernietiging als gevolg daarvan, dan kies ik het eerste.

Om nu mijn overzicht voort te zetten, herinner ik er aan, dat onze Regeering in het bezit gekomen van het onderzoek van de Engelsche om samenwerking terzake daarvan om advies tot de Internationale Vereeniging heeft gewend. In eene ledenvergadering dezer Vereeniging is de vraag of het in het algemeen

wenschelijk wordt geacht, dat wettelijke maatregelen zullen worden getroffen ter tegemoetkoming aan de moeilijkheden, waarin de rubber-cultuur zich voor het oogenblik bevindt bevestigend beantwoord door 122 maatschappijen met een met rubber beplante oppervlakte van 204.374 bouws en ontkennend door 39 maatschappijen met 100.801 bouws. Hoewel niet alle plm. 340.000 bij de Vereeniging aangesloten met rubber beplante bouws meegestemd hebben, kan men toch zeggen, dat circa tweederde van de beplante oppervlakte zich voor bedoelde wettelijke maatregelen verklaarde.

Van de totaal 305.175 bouws, welke meestenden behooren er 104.038 aan Hollandsch, de overige aan vreemd kapitaal, en nu is het opmerkelijk, dat met uitzondering van 26000 bouws Amerikaansch belang, die een uitzonderingspositie innemen, dewijl zij behooren aan fabrikanten van rubberartikelen, voor wie een lage prijs eerder dan een hooge gewenscht is, nagenoeg het geheele vreemde kapitaal voor wettelijke maatregelen stemde, terwijl van het Hollandsche slechts eenderde er voor was.

Dit laatste merk ik, geenszins op om te betoogen dat waar het Hollandsch kapitaal in meerderheid zich tegen de wettelijke beperking verklaarde, onze Regeering zich bij hare beslissingen daardoor zoude mogen laten leiden. Integendeel, de Regeering mag de meening van naamloze vennootschappen, welker kapitaal in vreemde handen is, niet anders laten wegen dan de stem van naamloze vennootschappen, die met Hollandsch kapitaal werken; beiden zijn Nederlandsche onderdanen en beiden hebben gelijke verplichtingen, doch ook gelijke rechten.

De vraag doet zich nu voor, waaraan het te wijten is, dat het Hollandsch kapitaal, dat in 1920 met de productie-beperking meeding, zich in 1922 in meerderheid daartegen heeft verklaard.

De voornaamste reden daarvoor ligt m.i. in de omstandigheid dat bij het Hollandsch kapitaal de meening post gevat had, dat Nederlandsch-Indië als rubber-productie-land economisch sterker staat dan de Britsche productie-landen, in het bijzonder sterker dan het schiereiland Malakka, dat ongeveer evenveel rubber voortbrengt als de geheele rest van de wereld tezamen. Men meende dat een lange periode van lage prijzen in de eerste plaats genoemd schiereiland zou treffen, omdat, naar men meende, dit gebied door de gevolgen van overtapping en rooïfbouw in het algemeen, veel eerder dan onze Koloniën den strijd zoude moeten opgeven. Men hoorde dan ook wel de stelling verkondigen, dat productiebeperking voor Malakka geen bijzondere opoffering beteekende dewijl de meeste ondernemingen daar allengs toch minder zouden gaan produceeren dan in de voorafgegane jaren het geval was geweest.

Belanghebbenden op Java hebben het intusschen wenschelijk gevonden zich omtrent den toestand op Malakka zekerheid te verschaffen en de Rubber-Productenten Vereeniging aldaar heeft den heer G. G. Schrieke, Directeur van het Adviesbureau voor Landbouwwaken, bereid gevonden een reis over het schiereiland te maken om inzonderheid de volgende onderwerpen in studie te nemen:

- toestand ondernemingscultuur;
- toestand bevolkingscultuur;
- kostprijzen van beide cultures;
- koelie-vraagstuk.

Het door den heer Schrieke naar aanleiding van zijn reis uitgebrachte rapport, dat gepubliceerd is in het Archief voor de Rubbercultuur, Jaargang VI, no. 9 van September 1922, is echter geheel anders uitgevallen dan velen verwacht zullen hebben.

Ik laat hier slechts de conclusie van den heer Schrieke volgen:

Conclusie:

Het rubberbedrijf in M.S.I. lijdt ernstig onder de malaise, maar gezien uit het oogpunt van concurrentiestrijd staat het vergelijkenderwijze sterk, want:

- a. het tuinonderhoud is goedkoop en onder de omstandigheden voldoende;
- b. er is overvloedig en deugdelijk werkvolk;
- c. de loonen zijn niet bezwaarlijk;
- d. er is voldoende bast;
- e. de f.o.b. prijs is laag en nog meer te drukken;
- f. de oogsten zijn nog belangrijk te verhoogen;
- g. fabrieken en gebouwen zijn in redelijken staat;
- h. de gezondheidstoestand is bevredigend.

Schrijver is overtuigd dat een strijd tusschen Malakka Schiereiland en Nederlandsch-Indië voor the survival of the fittest geheel hopeloos is en slechts zal leiden tot wederzijdsche uitputting."

Het is te betreuren dat de reis van den heer Schriek niet eenige maanden eerder werd gemaakt, want ik kan mij niet voorstellen dat het resultaat daarvan op de vertegenwoordigers van het Hollandsch kapitaal niet van grooten invloed zou geweest zijn bij het innemen van hun standpunt ten opzichte van de door de Britsche Regeering gevraagde medewerking tot wettelijke productie-beperking.

Intusschen echter had onze Regeering reeds afwijzend op de vraag der Britsche geantwoord en daarmee was het productie-beperkings-vraagstuk voor de Nederlandsche belanghebbenden voor het oogenblik van de baan.

Doch de Britsche Regeering heeft de handen niet in den schoot gelegd. Zij heeft den maatregel, dien zij samen met onze Regeering had willen nemen voor haar eigen productie-landen doorgezet, zoodat op het Schiereiland Malakka en op Ceylon op 1 November l.l. wettelijke maatregelen in werking zijn getreden, die in hoofdzaak op het volgende neerkomen:

Als „standaard” jaarproductie van eene onderneming wordt aangenomen de productie dier onderneming gedurende hte tijdvak 1 Nov. 1919—31 Oct. 1920. Van deze standaard productie kan de producent, zolang de prijs van plantage-rubber tenminste 1/- belooft, 60 pCt. uitvoeren zonder over zijn geheelen uitvoer in dat jaar in een zeer veel hooger uitvoerrecht dan het normale te vervallen; is de prijs van plantage-rubber gedurende drie opeenvolgende maanden gemiddeld tenminste $\frac{1}{3}$ geweest, dan mag hij daarna tot 65 pCt., en is de prijs gedurende drie opeenvolgende maanden gemiddeld minstens $\frac{1}{6}$ geweest, dan mag hij in het volgende kwartaal 5 pCt. van zijn standaard-productie meer uitvoeren dan in het voorafgegane kwartaal; en indien de prijs gedurende eenig kwartaal gemiddeld minstens $\frac{1}{6}$ geweest is, dan mag hij in het volgende 10 pCt. van zijn standaard-productie meer uitvoeren dan in de voorafgegane drie maanden. Gaat de prijs van plantage-rubber achteruit, dan wordt de exportvrijheid weder beperkt; en wanneer de prijs beneden 1/- mocht vallen dan zal de exportvrijheid zelfs tot minder dan 60 pCt. van de normale productie ingekrompen worden. Ter tegemoetkoming in bijzondere gevallen wordt een groote vrijheid gelaten.

Het systeem is er dus in de eerste plaats op gericht de productie aan te passen aan de consumptie en daardoor een redelijken prijs voor den rubber te kunnen verwachten; de bedoeling zit niet voor den prijs onredelijk op te zetten, hetgeen ook daaruit blijkt dat de export-vrijheid voortdurend wordt verruimd, niet alleen wanneer de prijs boven $\frac{1}{2}$ stijgt, doch ook wanneer deze zich slechts op gemiddeld $\frac{1}{2}$ handhaaft, eene noteering, die voor plantage-rubber laag genoemd moet worden; wanneer de prijs slechts lang genoeg op gemiddeld $\frac{1}{2}$ blijft wordt de export-vrijheid praktisch weder onbeperkt en blijft zij dit zolang rubber niet beneden dat cijfer valt.

Waar nu de Britsche productie-landen ruim 75 pCt. van alle plantage-rubber leveren en de meeste Engelsche producenten in onze Koloniën zich bij de voor Malakka en Ceylon afgekondigde beperking aansluiten, zal deze zich stellig over 80 pCt. van de geheele plantage-rubber-cultuur doen gelden.

Toen dan ook bekend werd dat de Britsche Regeering hare beperkingsplannen ging doorzetten, is de prijs van plantagerubber, die in September tot $-\frac{1}{6}$ was gevallen, in korten tijd boven het dubbele opgelopen, zoodat hij zich in de laatste weken tegen $\frac{1}{3}$ beweegt. Intusschen heeft de Amerikaansche industrie van rubberartikelen, die circa tweederde van de geheele wereldopbrengst aan rubber afneemt en die na den aanvang van de crisis in het najaar van 1920 werd gedeseorganiseerd, als gevolg van sterk verminderde vraag naar rubberartikelen en den geweldigen val in de prijzen der grondstoffen, zich weder hersteld, zoodat de consumptie in Amerika weer een normaal verloop neemt. Het lijkt dus waarschijnlijk, dat de door de Britsche Regeering genomen maatregel de producenten zal heenhelven over de periode, die ons scheidt van het tijdstip, waarop de wereld alle rubber, die geproduceerd kan worden, noodig heeft.

Door een en ander is ook de bestaansmogelijkheid voor een redelijke onderneming verzekerd; ik bedoel niet dat slechte ondernemingen, plantages wier bestaan uit economisch oogpunt niet gerechtvaardigd is, kunstmatig in het leven zullen worden gehouden; als op ander gebied zullen dergelijke zwakken op den duur toch teniet gaan. Doch „survival of the fittest” in dien zin, dat ook de goede en redelijk goede ondernemingen elkander onderling zoo lang zullen beoorloogen tot een aantal hunner in den loop der jaren het zal moeten opgeven om voor de overblijvenden voldoende ruimte te laten, deze strijd zal niet gestreden behoeven te worden. Ik juich dat toe, want de kapitaal-vernietiging, die er het gevolg van zoude geweest zijn, kan m.i. niet dan een groot nadeel voor de gemeenschap beteekenen.

Het is thans niet mijne bedoeling de vraag onder het oog te zien of onze Regeering al dan niet er wel aan deed, de door de Engelsche voorgestelde samenwerking op een terrein, dat toch ook voor onze Koloniën zoo uiterst belangrijk is, te weigeren. En ook al zijn er, na hetgeen in de laatste maanden in zake het productie-beperking-vraagstuk is geschied, stellig nieuwe opmerkingen te maken, ik wil het vóór en tegen onbesproken laten en kan zulks te gemakkelijker dewijl de vroeger gemaakte tegenstelling: „productie-beperking of survival of the fittest” niet meer actueel is. Immers de door de Britsche regeering genomen maatregel heeft reeds zóózeer zijn invloed doen gelden, dat van een survival of the fittest à outrance geen sprake meer is; iedere redelijke goede onderneming kan weder bestaan.

De productie-beperking brengt echter voor de ondernemingen op Malakka en Ceylon mede, dat hun kostprijs wordt verhoogd en zij de eventueele winst moeten derven op dat deel van hunne productie hetwelk zij wel zouden kunnen oogsten maar praktisch niet kunnen exporteeren; weliswaar zijn de behaalde voordeelen veel groter en heeft de Britsche regeering, naar het zich laat aanzien, het pleit voor hare productie-landen gewonnen, doch de ondernemers in die landen moeten zich aanmerkelijke opofferingen getroosten.

De voor Malakka en Ceylon behaalde voordeelen gelden evenzeer voor de Nederlandsche Koloniën; ook wij profiteeren van den invloed, die door hunne productie-beperking op den prijs van rubber is verkregen, doch tegelijkertijd zijn wij vrij; wij behoeven geen productie-beperking toe te passen en onze kostprijs wordt niet verhoogd.

Hierin nu ligt een groote onbillijkheid. Men moet deze opmerking niet op een zijspoor trachten te brengen door mij tegen te voeren, dat het aan ieder van ons Hollandsche ondernemers vrij staat eveneens tot productie-beperking over te gaan, wanneer de onbillijkheid ons hindert; neen, eerst wanneer de ondernemers in de Nederlandsche koloniën inzake de productie allen op denzelfden voet behandeld worden als

die in de Engelsche productie-landen zal de onbillijkheid zijn weggenomen. Men kan tegenstander van productie-beperking zijn zooveel men wil, doch de uit den tegenwoordigen toestand voortvloeiende onbillijkheid blijft bestaan, zolang wij ons niet bij de Britsche maatregelen aansluiten.

Voor al waar thans de tegenstelling „productie-beperking of survival of the fittest” is opgeheven en wij de voorstelling niet kunnen handhaven als zoude Nederlandsch-Indië als rubberproductie-land zooveel sterker zijn dan Malakka, zou het m.i. alle aanbeveling verdienen met de Engelsche productie-landen, wier belangen met de onze gelijk loopen, één lijn te trekken. Doch afgezien daarvan maakt de uit den tegenwoordigen toestand voortvloeiende groote onbillijkheid samengaan m.i. noodzakelijk. Bovendien, laat men onbillijke toestanden lang bestaan, dan loopt men het gevaar van slechte gevolgen.

Mijne meening is dan ook, dat het voor alle belanghebbenden, en niet het minst voor onze Regeering, aanbeveling verdient, deze zoo belangrijke aangelegenheid in haar nieuwe phase nogmaals ernstig onder het oog te zien.

J. A. Ruys.

Rotterdam, December 1922.

AANTEKENINGEN.

Het aandeel van de suiker op Java in de spoor- en tramwegen. — De Suiker-Enquêtecommissie, welke rapport einde 1921 verscheen, heeft blijkens door haar gedane berekeningen geconstateerd, dat de opbrengst van vrachtgoederen, langs de spoor- en tramwegen op Java vervoerd speciaal in verband met de suikerindustrie, achtereenvolgens bedroeg in 1916 f 5.551.934; in 1917 f 5.376.006; in 1918 f 6.471.364; in 1919 f 6.385.354; in 1920 f 7.621.763 of wel resp. 28, 25, 30, 26½ en 28, 8 pCt. van de totale opbrengst van het vrachtgoederenvervoer in deze jaren. Het rapport vermeldt voor 1920 een cijfer van 12½ pCt., hetwelk echter, blijkens het in dit rapport vermelde cijfer van suikervervoer, op een rekenfout moet berusten.

In een der nummers van den jaargang-1918 van het tijdschrift Vragen des Tijds heeft Mr. H. J. Boelen er de aandacht op gevestigd, dat over 1915 door de verschillende spoor- en tramwegen — uitgezonderd N. I. S. — op Java aan goederen totaal werd vervoerd 7.148.000 ton, waarvan 2.298.000 of 32 pCt. op directe rekening van de suikerindustrie kon worden geschreven. Over 1916 werd totaal 8.101.000 ton vervoerd, waarvan 2.620.800 of 32,3 pCt. op directe rekening van de suiker kon worden gebracht.¹⁾ Ten einde nu aan deze cijfers een meer actueel karakter te geven, is, aan de hand van de betreffende Jaarverslagen, nagecijferd wat dienaangaande over 1918 en 1919 valt te concluderen, ten opzichte waarvan aan het tijdschrift „Indië” (6e jaargang Afl. 32) kan worden ontleend, dat van het vervoer langs de verschillende spoor- en tramwegen van Java valt vast te stellen:

	Vervoer in tonnen van 1000 KG.		
		Goederen totaal.	Suiker, bibit, suikerriet, melasse.
Staatsspoorwegen (normaal spoor)	1918	6.129.000	1.511.000
Idem	1919	6.329.000	1.359.000
N. I. S.	1918	1.538.000	481.000
Idem	1919	1.600.000	458.000
Semarang Joana tram ..	1918	563.000	96.000
Idem	1919	586.000	107.000
Semar. Cheribon tram ..	1918	947.000	364.000
Idem	1919	907.000	353.000
Transporteeren	1918	9.177.000	2.452.000
Idem	1919	9.422.000	2.277.000

¹⁾ In beide berekeningen werd voor het totaal goederenvervoer de N. I. S. buiten beschouwing gelaten, omdat deze niet over de afzonderlijke cijfers van bibit, suikerriet en melasse beschikte.

Transport	1918	9.177.000	2.452.000
Idem	1919	9.422.000	2.277.000
Serajoedal tram	1918	132.000	43.000
Idem	1919	188.000	80.600
Oost-Java tram	1918	108.000	69.800
Idem	1919	133.000	85.000
Kediri tram	1918	297.000	168.000
Idem	1919	306.000	168.000
Malang tram	1918	242.000	107.000
Idem	1919	294.000	100.000
Modjokerto tram	1918	150.000	70.000
Idem	1919	165.000	80.000
Probolinggo tram	1918	140.000	100.000
Idem	1919	150.000	110.000
Pasoeroean tram	1918	144.000	83.000
Idem	1919	178.000	89.000
Te zamen	1918	10.390.000	3.092.800
Idem	1919	10.836.000	2.989.600

Deze cijfers geven aan, dat de percentsgewijze verhouding van het vervoer, in tonnen, aan suiker, bibit, suikerriet en melasse tegenover het totaal goederenvervoer op de verschillende spoor- en tramlijnen staat als volgt:

	1918	1919
S.S.	24,7	22,1
N.I.S.	31,2	28,6
Sem. Joana-tram	17,1	18,3
Sem. Cher.-tram	38,4	38,9
Serajoedal-tram	32,6	42,6
Oost-Java-tram	63,9	63,9
Kediri-tram	56,6	54,9
Malang-tram	44,2	34,—
Modjok-tram	46,7	48,5
Prob.-tram	71,4	73,3
Pasoer.-tram	57,6	50,—
Gemiddeld totaal	29,8	28,—

Wat aangaat de opbrengst van het vervoer, in guldens, echter uitsluitend van suiker tegenover die van het totaal goederenvervoer, voorzover dat uit de betreffende verslagen valt na te gaan — de N. I. S. b.v. voert splitsingen niet zoover door — blijkt dienaangaande:

		Opbrengst in guldens.	
		Goederen- vervoer. Totaal.	Suiker- vervoer.
Staatsspoorwegen (normaal spoor)	1918	21.876.000	5.234.000
Idem	1919	24.010.000	4.629.000
N. I. S.	1918	7.469.000	—
Idem	1919	8.593.000	—
Semarang-Joana tram ..	1918	1.608.000	291.000
Idem	1919	1.717.000	351.000
Semar.-Cheribon tram ..	1918	2.251.000	609.000
Idem	1919	2.240.000	475.000
Serajoedal tram	1918	413.000	161.000
Idem	1919	568.000	296.000
Oost-Java tram	1918	120.000	62.000
Idem	1919	133.000	57.000
Kediri tram	1918	390.000	—
Idem	1919	435.000	—
Malang tram	1918	377.000	—
Idem	1919	458.000	—
Modjokerto tram	1918	195.000	102.000
Idem	1919	227.000	117.000
Probolinggo tram	1918	181.000	—
Idem	1919	184.000	—
Pasoeroean tram	1918	126.000	—
Idem	1919	136.000	—
Te zamen	1918	35.006.000	—
Idem	1919	38.701.000	—

Het percentage van de verhouding tusschen totaal goederenvervoer en uitsluitend suiker, naar de opbrengst in guldens, is dus het hoogst bij de Modjokerto-tram met 52,3 voor 1918 en 51,5 voor 1919; waarna volgen de Oost-Java-tram met 51,7 en 42,9; de Serajoedal-tram met 39 en 52,1; de Sem.-Cher.-tram met 27,1 en 21,2; de S.S. met 23,9 en 19,3; en de Sem.-Joana-tram met 18,1 en 20,4 pCt.

Uit de verdere cijfers valt af te leiden, dat het percentage vervoer suiker tegenover totaal goederenvervoer, in tonnen, het hoogst was bij de Probolinggo-

tram met 58,6 en 52, resp. voor 1918 en 1919; vervolgens komen de Oost-Java-tram met 53,7 en 37,6; de Kediri-tram met 42,1 en 38,9; de Modjokerto-tram met 37,3 en 37; de Sem.-Cherib-tram met 33,6 en 28,6; de Serajoedal-tram met 28 en 41; de Pasoe-roean-tram met 25 en 21,3; de N.I.S. met 23,2 en 21,8; de S.S. met 18,1 en 14,9; de Sem.-Joana-tram met 12,4 en 12,6; en de Malang-tram met 12,4 en 9,9 pCt. Het totaal gemiddelde is 21,9 voor 1918 en 19,2 voor 1919.

Door het Suiker-Syndicaat is bij zijn leden een onderzoek ingesteld naar de betaalde vrachtkosten in campagne 1921 voor afvoer van suiker, melasse, e.d. en voor aanvoer van bibit, materiaal en andere zaken, welke voor het suikerbedrijf noodig zijn. Van de totaal 168 fabrieken, die de desbetreffende vragen beantwoordden, blijkt, dat betaald is, f 17.302.198,06. Neemt men aan, dat het gemiddelde daarvan — per fabriek ad f 113.000; — ook voor de overige 12 fabrieken, die geen gegevens zonden, geldt, dan komt men voor alle (180) fabrieken op een totaal van rond f 18.540.000,—. De omstandigheden, waarin verschillende fabrieken verkeerden, wat de afstanden betreft, waarover zij vervoeren, en ook het verschil in grootte onderling, zijn uiteraard afwijkend, maar waar de gegevens over een zoo groot aantal fabrieken loopen, is de raming dezer overschietende 12 niet te gevaarlijk te achten.

Van de totaal 123 fabrieken, die vervoeren per S.S., werd bij 102 beschikt over de nodige specificatie. Deze betaalden in 1921 totaal aan de S.S. f 7.650.957,73, een gemiddelde dus van f 75.000,— per fabriek, zoodat voor de totaal 123 fabrieken, die per S.S. vervoeren, een cijfer van rond f 9.200.000 zou zijn vast te stellen.

De totaal opbrengst der S.S. over 1921 bedroeg f 78.557.184, de totaal opbrengst op Java inclusief smalspoor f 69.184.970; de totaal opbrengst alleen van het goederenvervoer f 30.705.579. De 123 fabrieken bovenvermeld zouden dus, is het met een enkele benadering vastgestelde cijfer geheel juist, 29,9 pCt. in de totaalopbrengst van het vrachtverkeer S.S. bijdragen. Dit cijfer kan reeds daarom als juist aanvaard worden, wijl het overeenstemt met de cijfers van voorgaande jaren, die aan de berekeningen der Suiker-

Enquêtecommissie zijn ontleend. Maar bovendien blijkt, wanneer men over 1915 tot en met 1919 specificert het vervoer per S.S. aan tonnen suiker, suikerriet, bibit, melasse, dat het percentage wisselt van 27 tot 22 pCt. De totalen, op rekening van de suikerindustrie geschreven, betreffen slechts de vermelde vier artikelen. Echter, belangrijk blijkt ook het transport der artikelen bamboe (13.000 ton), brandhout (233.000 ton), cement (39.000 ton), goenie zakken (28.000 ton), ijzerwerk (58.000 ton), kalk (124.000 ton), kalksteen (34.000 ton), machinerieën (22.000 ton), meststoffen (97.000 ton), en residu (67.000 ton), dat tot de aangegeven hoeveelheden plaats greep in 1919; het laatste jaar, waarover die detailcijfers tot op heden zijn gepubliceerd. Van deze artikelen komen zeker zoodanige aanzienlijke hoeveelheden voor rekening van de 123 fabrieken, dat daarin de verklaring is te vinden van de marge, die de 22 tot 27 pCt., over de jaren 1915 tot 1919 becijferd en de 29,9 pCt. van nu scheidt.

Blijkens berekeningen, gedaan om voor fabrieken van verschillende ligging de spoorvrachten per picol suiker resp. in 1916 en 1920 vast te stellen, blijkt dat deze bedroegen per picol:

voor een fabriek in Sidoardjo	1916	0,12	—	1920	0,16
„ „ „ „ Djombang	1916	0,37	—	1920	0,62
„ „ „ „ Kediri	1916	0,38½	—	1920	0,65
„ „ „ „ Madioen	1916	0,42	—	1920	0,82

Hieruit ziet men, dat de last van den afvoer van het product op de verder afgelegen suikerondernemingen thans zwaar gaat drukken, zoo zwaar zelfs, dat de mogelijkheid, dat deze factor voor enkele ondernemingen bij een zekere prijzenconstellatie een beslissende wordt, niet buitengesloten is. Daarbij dient dan bedacht, dat, alleen maar, gezien uit het belang der S.S., de sluiting eener fabriek een derving van inkomsten beteekent van f 75.000.

Enkele minimumloonen uit collectieve arbeidsovereenkomsten. — Uit de discussie over „Redelijke loonen“; onlangs in dit blad gevoerd, is nog eens duidelijk gebleken van welke beteekenis een goede loonstatistiek, d.i. eene, waaruit het werkelijk inkomen blijkt, is, daar anders gedach-

GEMEENTEN.	Typografisch bedrijf Handzetter (24 jaar).				Timmerman				Metselaar				Opperman			
	Uurloon		Weekloon		Uurloon		Weekloon		Uurloon		Weekloon		Uurloon		Weekloon	
	1911	1922	1911	1922	1911	1922	1911	1922	1911	1922	1911	1922	1911	1922	1911	1922
Alkmaar	—	77	—	34,65	21	87	13,23	39,15	—	87	—	39,15	—	81	—	36
Amsterdam	22	85	13,20	38,25	30	94	16,20	42,30	30	94	16,20	42,30	27	89	14,58	40
Arnhem	—	77	—	34,65	23	87	—	39,15	25	87	—	39,15	22	81	—	36
Delft	—	80	—	36,—	23	87	13,57	39,15	25	87	14,75	39,15	19	81	11,21	36
Enschede	—	77	—	34,65	21	79	13,23	35,55	22	79	13,86	35,55	19	75	11,97	33
's-Gravenhage	—	83	—	37,35	27	94	14,31	42,30	—	94	—	42,30	—	89	—	40
Groningen	—	80	—	36,—	24	87	14,40	39,15	—	87	—	39,15	—	81	—	36
Haarlem	—	80	—	36,—	—	94	—	42,30	—	94	—	42,30	—	89	—	40
Heerenveen	—	71	—	31,95	18	57	11,34	25,65	—	57	—	25,65	—	54	—	24
Leiden	20	77	11,—	34,65	—	87	—	39,15	—	87	—	39,15	—	81	—	36
Nijmegen	17	77	10,20	34,65	—	79	—	35,55	—	79	—	35,55	—	75	—	33
Roermond	13	74	7,80	33,30	—	79	—	35,55	—	79	—	35,55	—	75	—	33
Rotterdam	—	83	—	37,35	—	94	—	42,30	—	94	—	42,30	—	89	—	40
Veendam	—	71	—	31,95	19	79	11,97	35,55	—	79	—	35,55	—	75	—	33
Velp	—	74	—	33,30	—	87	—	39,15	20	87	—	39,15	17	81	—	36
Venlo	—	74	—	33,30	—	79	—	35,55	22	79	14,52	35,55	17	75	11,22	33
Zaandam	—	80	—	36,—	26	94	15,73	42,30	—	94	—	42,30	—	89	—	40
Zwolle	—	77	—	34,65	22	79	14,52	35,55	—	79	—	35,55	—	75	—	33

1) Weekloon van 1 Nov. — 1 Maart; van 1 Maart — 1 Nov. f 16,80.
 2) „ „ „ „ 1 Sept. — 1 April; „ „ 1 April — 1 Sept. „ 14,15.
 3) „ „ „ „ 1 Nov. — 1 Maart; „ „ 1 Maart — 1 Nov. „ 15,66.
 4) „ „ „ „ 1 Sept. — 1 April; „ „ 1 April — 1 Sept. „ 15,38.
 5) Berekend naar een max. arbeidsdag v. 11 uur p. dag; arbeidsduur in den winter niet nader geregeld, doch minstens 8 uur p. dag.
 6) Weekloon van 1 Nov. — 1 Maart; van 1 Maart — 1 Nov. f 15,12.
 7) „ „ „ „ 1 Sept. — 1 April; „ „ 1 April — 1 Sept. „ 11,69.

ten wisselingen over loonvraagstukken onvermijdelijk op een voordelig speelveld uitloopen.

Het voorbeeld bestaat door den Metalbond, daarna door het Gemeentelijk Arbeidsbureau van Amsterdam gegeven, verdient dan ook op ruime schaal nagevolgd te worden. Uit het artikel van den heer Thiebels in No. 281 (18 Mei 1921) van dit weekblad blijkt, welke een volledige hulpmiddelen worden die zijn om het oorkonresolutien te verkrijgen van het mag dan ook zeker verworden te hooren dat op dit gebied nog zoo weinig tot stand is gekomen.

Het schijnt, dat het Centraal Bureau voor de Statistiek wil komen tot een geregeld overzicht van de werkelijke loonen in de voornaamste bedrijfstakken, waarvan in periodes, waarin dit voortdurend wisselt, meer dan ooit behoefte bestaat. Allereerst lijkt het echter op den weg der industrie te liggen hier het noodige te verrichten.

Voorloopig dient men dus te roeien met de riemen, die men heeft en dan verdienen vermelding onder staande gegevens ontrent enkele minimumlonen uit de op 1 Januari 1922 geteinde overeenkomsten vergeten met de overeenkomstige minimumlonen uit collectieve contracten op 1 Januari 1911; onlangs gepubliceerd door het Centraal Bureau voor de Statistiek.¹⁾

Waar, gelijk thans niet nader behoeft te worden toegelicht, het werkelijk inkomen het minimum weekloon veelal aanzienlijk overtreft, moet men aan deze cijfers alleen de beperkte betekenis toekennen, die zij hebben, in zoverre zij een beeld geven van de wijzigingen in het grondloon gebracht en een aanwijzing zijn voor het verloop, dat de lijn van het werkelijke loon sinds 1911 heeft vertoond.

De Duitse concurrentie in China. — Reeds in 1920 was in China een wederopleving te bespeuren van het Duitse element. Deze beweging, schrijft Mr. Rox, de Britsche Commercial Counsellor te Peking in zijn Rapport over Juli 1922, heeft sinds

dien voortgeduurd ten eer zijn tronschoots aan wijzigingen voortvarend, dat de Duitschers zich tot waken hebben gesteld de sterke positie, welke zij vroeger in de markt te overtuigen. Zij drijven hun zaken nog op rustige en bescheiden wijze, vaak samenwerkende met Chinesezen of onder Chineseche namen, althans sommige groote firma's hebben onlangs hun kantoren te Shanghai en in de voornaamste actieve handelsopeningen en het stellen hun Chineseche connecties door middel van vertigers, waarvan vele die aan geslaagd zijn aan terugzending naar Duitschland te ontkomen, algemeen de den oorlog in de binnenlanden geleefd hebben, zich bekwaamde in de taal en contact houdende met Chineseche ambtenaren en zakenlieden.

Door den Duitse marktkoers gedolven, zijn de Duitschers in staat van 30 tot 50 p Ct. over de Britsche en Amerikaanse prijzen te voeren, hetgeen vooral merkbaar is bij den verkoop van machines. Enkele welbekende Duitse firma's hebben onlangs belangrijke contracten afgesloten voor installaties van stations voor elektrische kracht opwekking, de cementindustrie, den mijnbouw en teleconcentraties, een en ander in concurrentie met de Britsche en Amerikaanse ondernemingen. De Duitschers onderwiden echter hinder van leveringsmoeilijkheden en zijn vaak geodwongen concessies te doen in den vorm van prijsreducties en betaling overlangen termijnen, die de transacties van twijfelachtig woordelooft schijnen.

In den verstoffen en indigohandel hebben de Duitschers hun dominerende positie practisch herwonnen, aangezien zij al hun concurrenten kunnen onderbieden, hoe laag de prijs ook zij. Terwijl Duitse firma's weinig of geen zaken in katoenen goederen doen is hun handel in wolsten aan het herleven; zij importeerden ook groote hoeveelheden papier en overstromende markt van Shanghai met goedkope galanterieën, als klokken en horloges, optische en mechanische instrumenten, camera's en films, potloodten, maalden, scharen, messen enz. Terwijl de Duitse fabrieken van geneesmiddelen een zeer krachtige poging doen om hun positie op de Chineseche markt te herwinnen, hetgeen blijkt uit de feit, dat hun artikelen thans in bijna alle Chineseche apotheken te vinden zijn.

Het is vermeldenswaard en karakteristiek voor hun

Grondwerker	Loofgieter				Boekbinder (24-jaar)				Bakkersbedrijf				Brouwerij-arbeider (21-jaar)							
	Uitloon		Weekloon		Uitloon		Weekloon		Uitloon		Weekloon		Uitloon		Weekloon					
1922	1911	1922	1911	1922	1911	1922	1911	1922	1911	1922	1911	1922	1911	1922	1911	1922	1911	1922	1911	1922
81	—	36,45	—	—	—	—	77	—	34,65	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
89	15,12	40,05	28	94	14,84	42,30	21	85	12,60	38,25	18	80	13	36	20	87	14	39	65	29,33
81	—	36,45	—	—	—	—	77	—	34,65	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
81	12,39	36,45	—	—	—	—	80	—	36	—	—	76	—	34	—	82	—	37	—	—
75	—	33,75	—	—	—	—	74	—	33,30	—	—	77	—	34,50	—	83	—	37,50	—	—
89	12,72	40,05	—	94	—	42,30	21	84	12,60	37,80	—	80	—	36	—	87	—	39	—	65
81	—	36,45	—	—	—	—	77	—	34,65	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
89	—	40,05	—	94	—	43,30	—	80	—	36	—	80	12	36	—	87	12	39	—	—
54	—	24,30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
81	—	36,45	—	—	—	—	77	—	34,65	—	—	76	—	34	—	82	—	37	—	—
75	—	33,75	—	—	—	—	77	—	34,65	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
75	—	33,75	—	—	—	—	74	—	33,30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
89	—	40,05	—	94	—	42,30	—	84	—	37,80	19	80	14	36	21	87	15	39	65	29,33
75	—	33,75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
81	—	36,45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
75	—	33,75	—	—	—	—	74	—	33,30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
89	—	40,05	—	—	—	—	80	—	36	—	—	80	—	36	—	87	—	39	—	—
75	—	33,75	—	—	—	—	77	—	34,65	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

8) Weekloon van 1 Nov. — 1 Maart; van 1 Maart — 1 Nov. f 5,68.
 9) " " " 1 Sept. — 1 April; " " " 1 April — 1 Sept. f 12,92.
 10) " " " 1 Nov. — 1 Maart; " " " 1 Maart — 1 Nov. f 43,92.
 11) " " " laatsten Zaterdag in Sept. — eersten Maandag in April; overigen tijd f 16,24.
 12) Loon „volwassen gezèl”.
 13) Weekloon „gezèlèl”.
 14) Weekloon 23-jarige brouwerij-arbeider f 34,50.

methoden van zaken doen, dat de Duitschers zich niet beperken tot den verkoop van Deutsche goederen en er ook niet afkeerig van zijn, handel te drijven met Britsche en andere vreemde firma's. Zij beginnen eerstgenoemden Engelsche circulaires te zenden, c.i.f. Shanghai en financiering door Engelsche banken aan te bieden. In den exporthandel doen de Duitschers wat mogelijk is onder de huidige moeilijke omstandigheden. In het bijzonder interesseeren zij zich voor den export van huiden, geitevellen en etherische oliën naar het Europeesch continent en hopen blijkbaar hun overheerschende positie van vóór den oorlog in den Chineesch productienhandel te herwinnen.

Wat de scheepvaart betreft, nadat aanvankelijk de Deutsche vlag met ongeregelde tusschenruimten weder was begonnen te verschijnen, hebben onlangs de Hamburg-Amerika-Lijn en de Norddeutsche Lloyd een geregelden passagiers- en vrachtdienst op het verre Oosten heropend.

Terwijl de Deutsche handel, aldus besluit Mr. Fox, in China door den oorlog evenzeer geleden heeft als elders en hij dus eenige jaren noodig zal hebben om zijn vroegere positie daar te herstellen, maken de lage prijzen, waartegen hij aan kan bieden, gepaard aan de groote werkkraft van de Duitschers en hun grondige kennis van de bevolking en haar leefwijze, hen reeds thans tot geduchte concurrenten van Britsche en Amerikaanse firma's.

BOEKAANKONDIGING.

M. G. de Boer, Geschiedenis der Amsterdamsche Stoomvaart. Tweede deel. Uitgegeven in opdracht der Amsterdamsche Stoomvaart-Maatschappijen, door Scheltema & Holkema's Boekhandel. Amsterdam 1922.

Met dit tweede deel, dat om den grooten omvang der stof in twee stukken moest worden gesplitst, is het groote werk van dr. de Boer voltooid. Daarmede is een belangrijke arbeid, waaraan de schrijver gedurende zes jaren zijn beste krachten heeft gegeven, met goed gevolg ten einde gebracht. Dat is op zich zelf reeds een gelukwensch waard, een wensch, waarin dr. de Boer eerlijk heeft te deelen met den heer K. Groesbeek van de firma Scheltema & Holkema, die de uiterlijke verzorging van dit monumentale werk voor zijn rekening nam, en niet minder met de zeven groote Amsterdamsche stoomvaartmaatschappijen, die het initiatief tot dit boek hebben genomen en de uitgave hebben bekostigd.

De voltooiing van dit boek valt in een periode van heel wat minder opgewekt zakenleven dan het ontwerpen ervan. Men kan gerust zeggen, dat dit groote werk, indien het nog moest tot stand komen, nu niet meer, althans voorloopig niet zou worden geschreven. Want de tijden zijn voor het wetenschappelijk onderzoek of liever voor de wetenschappelijke productie niet gunstig. Intusschen mogen wij ons thans verheugen in het bezit van dit merkwaardige boek, dat niet alleen op zich zelf reeds zooveel nieuws bevat, maar dat ook den grondslag kan vormen voor zeer uitgebreide verdere studie.

Dit tweede deel van het boek van dr. De Boer geeft in twee stukken de geschiedenis der Amsterdamsche stoomvaart van ongeveer 1880 tot 1918, het einde van den wereldoorlog. Verder wilde de schrijver niet gaan; de periode, waarin wij thans leven, is nog te weinig overzichtelijk om daarvan reeds nu de geschiedenis te schrijven. Men zou kunnen vragen, of datzelfde eigenlijk ook niet geldt van de geschiedenis der Amsterdamsche stoomvaart tijdens den oorlog; ook menig stuk geschiedenis, bijv. van de talrijke torpedeeringen van onze beste schepen door Deutsche onderzeeboten, heeft zijn afsluiting nog altijd niet gevonden. Maar toch is het gelukkig, dat dr. de Boer zijn boek niet met 1914 heeft afgesloten; wij zouden dan een belangrijk en aantrekkelijk, soms zelfs aan-

doenlijk tijdvak in deze geschiedenis hebben gemist.

In verschillende hoofdstukken heeft dr. de Boer de geschiedenis der zeven groote Amsterdamsche stoomvaartmaatschappijen beschreven. Het zijn de Koninklijke Nederlandsche Stoomboot-Maatschappij, de Stoomvaartmaatschappij „Nederland”, de Koninklijke West-Indische Maildienst, de Koninklijke Paketvaart-Maatschappij, de Hollandsche Stoomboot-Maatschappij, de Java-China-Japan-Lijn en de Koninklijke Hollandsche Lloyd. Let men op de wegen, die door deze lijnen worden bevaren, en de landen, die zij omspannen, dan krijgt men den indruk, dat ongeveer de geheele wereld door de Amsterdamsche stoomvaart wordt bevaren. De geschiedenis van deze maatschappijen hangt dan ook zeer nauw met elkander samen; sommige, zooals de Koninklijke Nederlandsche Stoomvaart-Maatschappij en de Koninklijke West-Indische Maildienst hebben reeds een fusie met elkander aangegaan. En dat contact wordt nog duidelijker, wanneer men slechts opmerkt, dat dikwijls dezelfde personen tot verschillende maatschappijen in diverse betrekking staan. Overziet men dat alles, dan blijkt het ten slotte, dat het slechts een klein getal koene, ondernemende mannen zijn geweest, die de stoomvaart van Amsterdam hebben gegrondvest en tot bloei gebracht. Ook uit het boek van dr. de Boer blijkt het opnieuw, dat het van een kleine groep van energieke mannen afhangt, of er vooruitgang in handel en bedrijf zal zijn of niet. Gelukkig hangt het welzijn van stad en staat in zulke gevallen meer af van het intellect dan van het getal; het is in dezen democratischen tijd misschien wel goed, dat men daaraan nog eens door aperte feiten wordt herinnerd.

Dr. de Boer noemt zijn boek de geschiedenis der Amsterdamsche stoomvaart. Die titel slaat eigenlijk niet volkomen op het boek. Wat hier wordt gegeven, is niet een geschiedenis der Amsterdamsche stoomvaart, maar van de Amsterdamsche stoomvaartmaatschappijen. Dat dekt elkander natuurlijk voor een belangrijk deel, maar even natuurlijk niet geheel. Ook is de behandeling van beide onderwerpen uiteraard verschillend. Dr. de Boer heeft een middenweg gekozen, die in dit geval waarschijnlijk wel de meest rationeële was. Hij heeft de geschiedenis der stoomvaart niet onder zakelijke rubrieken ondergebracht, maar evenmin de geschiedenis der stoomvaartmaatschappijen steeds afzonderlijk gehouden. Hij heeft zoowel het synchronistische als het chronologische beginsel toegepast door de historie van de verschillende maatschappijen in verschillende hoofdstukken te verdeelen en zoo het gelijktijdige gebeuren van iedere maatschappij naast elkander te plaatsen. Tot toelichting geven wij hier den inhoud van het eerste stuk van het tweede deel weer; daarin worden achtereenvolgens behandeld de geschiedenis van de Koninklijke Nederlandsche Stoomboot-Maatschappij tot het einde der negentiende eeuw, die van de Stoomvaart-Maatschappij „Nederland” na de verplaatsing van haar zetel naar Amsterdam tot aan het herstel van den veertiendaagschen dienst, de oprichting en de eerste jaren van den Koninkl. West-Indischen Maildienst, de stichting der Koninklijke Paketvaart-Maatschappij, de geschiedenis van de Stoomvaart-Maatschappij „Nederland” na het herstel van den veertiendaagschen dienst, ten slotte de eerste jaren der Koninklijke Paketvaart-Maatschappij. Dit lijkt wat bont, maar de schijn is hier meer dan het wezen. Bij de lezing valt de bonte afwisseling minder op en feitelijk sluiten de verschillende hoofdstukken vrij goed bij elkander aan. Al is de oplossing van het vraagstuk der indeeling van dit boek dus niet geheel zonder bezwaar, zij is waarschijnlijk de beste, die in dit geval was te verkrijgen. Ons althans staat geen betere voor den geest.

Het ligt voor de hand, dat het niet mogelijk is den inhoud van dit aan nauw samenhangende feiten zoo rijke boek in een kort bestek te refereeren. Een dor geraamte kan onmogelijk den inhoud van dit levens-

volle boek weergeven. Levensvol niet in dezen zin, dat het levendig en in forsche sprekende lijnen den gang der ontwikkeling zou schetsen, maar wel in deze beteekenis, dat het met ingehouden kracht óveral het rijke spannende leven van de groote haven doet gevoelen. Dr. de Boer bezit niet sterk de gave der treffende uitbeelding; maar zijn boek is in hooge mate een eerlijk stuk werk, dat eenvoudig en onopgesmukt geeft wat men ervan vraagt en wat men ervan mocht verwachten.

Op dat laatste mag nog wel eens de nadruk worden gelegd, omdat men bij boeken als dit altijd geneigd is meer te vragen, dan de schrijver bedoelde te geven. Iedere uitbeelding van een stuk historisch leven onderstelt een achtergrond of, wil men, een ondergrond, waarop de geschiedkundige ontwikkeling is opgebouwd. Van dien ondergrond, waarop het geheele gebouw steunt, wil men dan ook allicht meer weten en men is dan teleurgesteld, als de schrijver zich dan conscientieus en zorgvuldig houdt aan zijn onderwerp. Die ook hier verzwegen ondergrond van de geschiedenis der Amsterdamsche stoomvaart is natuurlijk de economische ontwikkeling van Amsterdam en in verband daarmee van geheel Nederland in de laatste halve eeuw. Inderdaad verluidt daarvan niet al te veel in het boek van Dr. de Boer, al schemert er telkens allerlei van door. Wij gelooven, dat dat juist is gezien en gehandeld en dat men den verdienstelijken schrijver er geen verwijt van mag maken, dat hij niet meer geeft. Had hij het gedaan, zijn werk zou van omvang stellig zijn verdubbeld en het eigenlijke doel zou ten slotte zijn gemist. Want bij alle geschiedkundig onderzoek is scherpe omlijning van de stof vóór alle dingen geboden; doet men dat niet, dan loopt men gevaar zich in de veelheid der onderwerpen te verliezen; want ten slotte is er altijd samenhang tusschen de verschillende historische factoren en waar men ook in de geschiedenis grijpt, is het interessant.

Dr. de Boer heeft zoo van de algemeene economische factoren, die de Amsterdamsche stoomvaart in de laatste halve eeuw hebben beheerscht, slechts melding gemaakt, wanneer zij onmiddellijk ingrepen in het leven van het stoomvaartbedrijf. Evenmin heeft hij allerlei onderdeelen aangeoerd van dat havenbedrijf zelf, die met het hoofdoel van zijn onderzoek, de ontwikkeling der stoomvaart, wel in verband staan, maar toch niet de hoofdlijnen daarvan bepalen. Dr. de Boer zegt in de inleiding van het tweede deel er zich van bewust te zijn, dat sommige belangrijke onderwerpen, nauw samenhangend met onze stoomvaart, een uitvoerige behandeling hadden verdiend. Hij noemt als zoodanige onderwerpen: de veranderingen, in het scheepstype en in de machines aangebracht, het assurantiewezen, het cargadoorsbedrijf, de haveninrichting en -outilleering, de vrachtenpolitiek, het poolwezen en het ontstaan der conferenties, de verbinding met den Rijn, de aansluiting bij de spoorwegen, de verhouding tot andere havens, de toestand der havenarbeiders. De lijst is voor uitbreiding nog vatbaar. Welnu, dr. de Boer verklaart, dat hij liever deze onderwerpen wat meer in den breede en meer opzettelijk zou hebben besproken, ware het niet, dat de omvang van dit toch al niet beknopte boek dan bovenmatig zou zijn uitgedijd. Dat kan men natuurlijk laten gelden en dr. de Boer heeft stellig volkomen gelijk. Maar wij willen er wel aan toevoegen, dat zoodanige uitbreiding niet alleen den omvang van zijn boek onmatig had moeten uitzetten, maar ook de structuur van het werk geheel zou hebben ontwricht.

De inhoud is ook zonder die uitdijning stellig nog rijk genoeg. Want in dit opzicht voldoet het werk van Dr. de Boer geheel aan zijn plan en dus ook aan onze verwachting: het geeft de in- en uitwendige geschiedenis der stoomvaartmaatschappijen in de groote lijnen zonder dat in het algemeen te veel in bijzonderheden wordt afgedaald. Een enkele keer slechts gaat de schrijver in het refereeren van details wat te ver,

vooral als hij over de betrekkingen der maatschappijen tot de regeering komt te spreken. Hier is vooral de verleiding om mede te deelen wat hij vond, hem te sterk geworden, zoodra de debatten in de volksvertegenwoordiging wat in den breede gingen loopen. Dat zijn niet de beste en ook niet de aantrekkelijkste gedeelten van de geschiedenis der maatschappijen. Natuurlijk kon men in velerlei omstandigheden de staatsorganen niet missen, zoo bijv. bij de kwestie van het vervoer der mail, waarbij trouwens het belang van den staat in niet mindere mate betrokken is dan dat van de stoombootmaatschappijen. Maar hoe veel schade de nauwe verbintenis met den staat de maatschappijen kan doen, blijkt wel uit het feit, dat bijv. de Java-China-Japan-lijn tot haar nadeel gedwongen werd Shanghai aan te loopen, hoewel de haven daar nauwelijks toegankelijk was. Een ander feit is dit: dezelfde maatschappij wil haar lijn splitsen in een op China en een op Japan, omdat dat economischer uitkomt. Zij moet evenwel haar oude gecombineerde lijn behouden, omdat het contract met den staat bij de wet is vastgelegd en dus niet gemakkelijk kan worden veranderd. Zoo blijft men de oude route bevangen tot schade der reederij en daardoor ten slotte ook van den staat.

Maar als wij op deze wijze verder ons in de bijzonderheden gingen verdiepen, zouden wij ruimte te kort komen. In deze dure tijden is evenwel soberheid geboden, ook in onze aankondiging. Wij eindigen dus met de verzekering, dat het boek van Dr. de Boer een uitnemende bijdrage is tot de kennis van het scheepvaartbedrijf in Nederland in de laatste halve eeuw.

H. BRUGMAN.

ONTVANGEN:

Critisch antwoord op de belastingnota van Mr. M. W. F. Treub, Voorzitter van den Ondernemersraad voor Nederlandsch-Indië door J. L. Vleming Jr., Javasche Boekhandel en Drukkerij, Batavia, 1922.

Continuatie der productenbelastingen en uitvoerrechten voor de zoogen. Bergcultures voor 1923?; aangeboden door het Comité van Actie in zake de belastingen; November 1922, Drukkerijen Ruygrok & Co., Batavia; verkrijgbaar bij J. H. de Bussy, Amsterdam.

P. I. Dubourcq, *Het praeadvies van Commissie XII over vraagpunten betreffende Bedrijfsorganisatie*, enz., December 1922.

Het eene Noodige, Rede uitgesproken door Simon A. Maas, Voorzitter van het Verbond van Nederlandsche Fabrikanten-Vereenigingen, in de algemeene vergadering van dat Verbond op Donderdag 21 December 1922; Rotterdam, Nijgh & van Ditmar's Uitg.-Mij.

OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN.

De Economist. — 's-Gravenhage, 15 November 1922.

Mr. Dr. A. Spanjer, De invloed van de toepassing van arbeidsparende uitvindingen op het arbeidsloon; R. P. J. Tutein Nolthenius, De Zwitsersche boerenbond; Dr. R. Claeys, De methode, toegepast door het gemeentelijk bureau van statistiek te Amsterdam, bij het berekenen van het indexcijfer der kosten van het levensonderhoud.

Idem. — 's-Gravenhage, 15 December 1922.

Prof. Dr. J. C. Kielstra, De ondernemersraad voor Nederlandsch-Indië en het belastingstelsel daar te lande; Dr. H. Kleine-Natrop, De autonomie van de Deutsche Rijksbank; Dr. H. Goldschmidt, De crisis in de Engelsche kleurstoffenindustrie.

Zeitschrift für Volkswirtschaft und Sozialpolitik. — Weenen en Leipzig, Band II, Heft 4-6.

Dr. O. Spann, Der Streit um die Möglichkeit der

Gesellschaftslehre; *Dr. H. Wittek*, Die kriegswirtschaftlichen Organisationen und Zentralen in Oesterreich; *Dr. J. Baza*, Die Adam Smith-Kritik Alexanders von der Marwitz; *Dr. A. Amonn*, Emanuel Hugo Vogels „Ziel der Währungs politik“. Einige Feststellungen.

Idem. — Weenen en Leipzig, Bnd. II, Heft 7—9.

Dr. C. A. Verrijn Stuart, Die Grundlagen der Lohnbestimmung; *Dr. P. Grünwald-Ehren*, Grundzüge der Finanzpolitik der Nachfolgestaaten der österreichisch-ungarischen Monarchie; *Dr. Fr. Hönig*, Schröders Bankprojekt. Ein Kapitel zu einer Geschichte des Bankprojektes in der sozialen Utopie; *Dr. L. Olscha*, Ausverkauf und Aktienabwanderung als Folgen des Geldsturzes.

American Economic Review. — New Haven, Conn., December 1922.

E. G. Nourse, Economic philosophy of co-operation; *O. F. Boucke*, Unique situation in economic theory; *S. D. Southworth*, Some recent problems in public utility valuation and regulation; *J. Ise*, The course in elementary economics.

Weltwirtschaft, Berlin, November 1922.

Hupfeld, Wirtschaftliches über Kolumbien; *F. Runkel*, Zusammenschluss von deutschen Wirtschaftsnachrichtendiensten; *Wernecke*, Die Eisenbahn von Beira zum Sambesi.

Revue d'Economie Politique. — Parijs, Sept.—Oct. 1922.

G. Pirou, Le contrôle ouvrier sur la production; *E. Sommarin*, Les banques d'émission scandinaves pendant la guerre; *C. J. Gignoux*, Le problème monétaire mondial et la théorie du professeur Cassel; *J. Deleisky*, Le bolchevisme à la lumière des précédents historiques.

Bank-Archiv, Berlin, 15 November 1922.

E. Brandi, Die Kohlenwirtschaft als Faktor der deutschen Zahlungsbilanz; *Esgebrecht*, Die unsichtbare Kriegsschädigung aus der Schadenersatzpflicht nach art. 297, 298 des Versailler Vertrages; *Dr. H. A. Simon*, Valutazinsschulden nach dem Reichsausgleichsgesetz; *Dr. G. Eberstadt*, Die Valutaschuldenscheine der Kaligesellschaften; *Zitzlaff*, Abänderung der Kapitalertragsteuer; *Dr. E. Jacobson*, Noch ein Wort zum Bankgeheimnis.

Idem. — Berlin, 1 December 1922.

Prof. Dr. Riesser, Schaffung einer einheimischen Ersparnis-Kontrolstelle; *O. Bernstein*, Die Reichstagsvorlagen betreffend Reichsentlastungsgesetz, Liquidationsschädigungsgesetz und Ausgleichsnovelle; *Dr. W. Koepfel*, Der Entwurf der Novelle zum Kapitalfluchtgesetz.

Die Bank. — Berlin, November 1922.

A. Lansburgh, Zusammenbruch; *Dr. R. Buxbaum*, Präventiver Kreditschutz.

Idem. — Berlin, December 1922.

A. Lansburgh, „Wohnungsnot“; *A. L.*, Goldmark-Schulden.

Journal of the Institute of Bankers. — London, December 1922.

bevat o.a.:

J. M. Keynes, Current monetary problems; *H. Hambling*, Current rates of exchange and their relation to pre-war gold parities; *E. Chubb*, Recent developments in the construction of strong rooms and safes.

Tijdschrift voor Economische Geographie. — 's-Gravenhage, 15 December 1922.

C. Wiskerke, Het eiland Walcheren, economisch-geographisch beschouwd; *J. van Hinte*, Werkloosheid en emigratie; *J. H. Sebus*, Nogmaals: The permanent committee on geographical names for British rise.

Geographical Journal. — Londen, December 1922.

C. G. Bruce, The Mount Everest expedition of 1922: Darjeeling to the Rongbuk glacier base camp; *E. L. Strutt*, The east Rongbuk glacier; *G. L. Mallory*, The first high climb; *G. I. Finch*, The second high climb; *N. E. Odell*, Geological notes from the Oxford expedition to Spitsbergen; *D. G. H.*, The heart of Arabia.

La Réforme Sociale. Parijs, September-October 1922.

A. Chérel, Quel est l'esprit des revendications familiales actuelles; *A. Mascarel*, La famille et la fiscalité! *Th. Naudy*, Une conception nouvelle de l'organisation administrative de l'enseignement primaire; *T. Rothe*, Pourquoi et comment réduire les dépenses de l'état français; *M. Vanlaer*, Nécrologie: Auguste Béchaux.

Idem. — Parijs, November 1922.

A. Ley, Le sursalaire familial et des caisses de compensation; *G. Tessier*, Comment utiliser les loisirs de la famille ouvrière; *M. Vanlaer*, Comment concilier les devoirs de la mère de famille avec des exigences actuelles de la vie; *N. Zvorikine*, La leçon du bolchevisme.

Koloniale Studiën. — 's-Gravenhage, Augustus 1922.

L. C. Westenek, De Chetti; *Boerhanoeddin*, Huwelijksgebruiken in Mandailing (Tapanoei); *W. Freundlich*, Indië en de wereldcrisis; *Dr. G. J. Nieuwenhuis*, De onafhankelijkheidskwestie in de Philipijnen.

De Indische Gids. — Amsterdam, December 1922.

C. J. Snijders, Het lichtverkeer in Nederlandsch-Indië; *Mr. H. D. Rubenkoning*, Toepassing van enkele bepalingen der grondhuur-ordonnantie; *H. R. Roelfsema*, Grepn uit den Indischen Archipel (Ternate en Halmageira).

Vragendes Tijds. — Haarlem, November 1922.

bevat o.a.:

Dr. J. H. Boeke, Tweeërlei stelsel van koloniaal volksrediet.

*MAANDCIJFERS.

PRODUCTIE DER KOLENMIJNEN. 1)

(In tonnen van 1000 KG.)

(Gegevens verstrekt door het „Centr. Bur. voor de Statistiek“).

Naam van de Mijn	September		October	
	1922	1921	1922	1921
Staatmijnen.				
Wilhelmina.....	55.977	48.932	57.087	49.029
Emma.....	75.626	76.125	78.972	76.855
Hendrik.....	52.011	37.251	57.567	41.911
Totaal....	183.614	162.308	193.626	167.795
Particul. mijnen.				
Domaniale mijn..	47.038	48.638	51.319	44.463
Mijn Laura en Ver- eeniging.....	41.890	42.536	42.261	42.223
Oranje-Nassau mijnen.....	97.856	74.392	103.452	92.221
Mijn Willem ^a So- phie.....	27.838	21.990	29.555	24.840
Totaal....	214.622	187.556	226.587	203.747
Totaal generaal	398.236	349.864	420.213	371.542

1). Kolenlijk niet inbegrepen (in 1921 voor alle mijnen tezamen 321.875 ton, in de maanden Januari tot en met September 1922: 227.581 ton en in de maand October 1922: 22.903 ton.)

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN

BANKDISCONTOS.

Ned. (Disc. Wissels. 4 18 Juli '22)	Zweeds. R.ksbk. 5 10 Mrt. '22
Bk. (Bel. Binn. Eff. 4 18 Juli '22)	Bk. v. Noorw. 5 17 Aug. '22
(Vrsch. in R.C. 5 18 Juli '22)	Zwits. Nat. Bk. 3 1/2 2 Mrt. '22
Bk. van Engeland 3 13 Juli '22	Belg. Nat. Bk. 5-5 1/2 19 Mei '21
Duitsche Rijkskbk. 10 14 Nov. '22	Bank v. Spanje 5 1/2 18 Mei '22
Bk. van Frankrijk 5 11 Mrt. '22	Bank v. Italië 6 20 Mei '20
Oostenr. Hong. Bk. 8 2 Sept. '22	F. Res. Bk. N.Y. 4 21 Juni '22
Nat. Bk. v. Denem. 5 25 Apr. '21	Javaasche Bank 3 1/2 1 Aug. '09

OPEN MARKT.

Date	Amsterdam		Londen	Berlijn	Parijs	N. York
	Part. disconto	Prolongatie	Part. disconto	Part. disconto	Part. disc.	Call money
30 Dec. '22	4	3 1/4	2 1/2	4-5/8	—	6-6 1/2
25-30 D. '22	3 1/8-4	3 1/4-4 1/4	2 1/2-5/8	4-5/8	—	5 1/2-6 1/2
18-23 D. '22	3 1/8-4	3 1/4-4	2 1/8	4-5/8	—	4-5 1/2
11-16 D. '22	3 1/8-3/4	3 1/4-4	2 1/8	4-5/8	—	3 1/2-5 1/2
26-30 D. '21	4 1/8-5/2	4 1/2-5/4	3 1/8	4-5/8	—	4 1/2-6
26-31 D. '20	4 1/4	4 1/2-5	6 1/4	4-5/8	—	6-7
20-24 Juli '14	3 1/8-5/16	2 1/4-3/4	2 1/2-3/4	2 1/8-5/2	2 1/2	5 1/2-7 1/2

1) Noteering van 29 December.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

Londen was zeer vast en de rijzing zette, niettegenstaande de stemming in New York omgeslagen was, verder voort. Dientengevolge was ook New York hier beduidend hooger en werd weder 2,53 betaald. Marken stationnair. Daarentegen Parijs en België niet onbelangrijk lager. Van de Scandinavische wissels was Stockholm weder veel vaster, daarentegen Christiania en vooral Kopenhagen, sterk aangetrokken. Zwitserland gezocht en ongeveer weer op goudpariteit. Buenos Aires hooger, evenals Java. Spanje onveranderd.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Date	Londen	Parijs	Berlijn	Wenen	Brussel	New York
25 Dec. 1922	—	—	—	—	—	—
26 " 1922	—	—	—	—	—	—
27 " 1922	11.68	18.30	0.0341	0.00375	16.85	2.51 7/8
28 " 1922	11.68 1/2	18.12 1/2	0.0335	0.00375	16.67 1/2	2.51 3/8
29 " 1922	11.69 1/2	18.30	0.0338	0.00375	16.85	2.52 2/8
30 " 1922	—	—	—	—	—	—
Laagste d. w. 1)	11.66 1/2	17.95	3.—	0.0035	16.45	2.50 7/8
Hoogste " " 1)	11.72 1/2	18.67 1/2	3.55	0.0038	17.07 1/2	2.53 1/4
22 Dec. 1922	11.66 1/2	18.70	0.0365	0.00375	17.11	2.51 1/8
16 " 1922	11.61 1/2	18.82 1/2	0.039	0.00365	16.72	2.50 1/8
Muntpariteit	12.10	48.—	59.26	50.41	48.—	2.48

*) Noteering te Amsterdam. **) Noteering te Rotterdam.

1) Particuliere opgave.

2) Noteering van 15 December.

Date	Stockholm	Kopenhagen	Christiana	Zwitserland	Spanje	Batavia
25 Dec. 1922	—	—	—	—	—	—
26 " 1922	—	—	—	—	—	—
27 " 1922	67.65	52.10	47.95	47.65	39.60	97 1/2-98
28 " 1922	67.65	52.20	47.85	47.67 1/2	39.55	97 1/2-98
29 " 1922	67.95	51.80	47.75	47.72 1/2	39.55	97 1/2-98 1/2
30 " 1922	—	—	—	—	39.60	97 1/2-98 1/2
L'ste d w. 1)	67.50	51.80	47.50	47.55	39.50	97 1/2
H'ste " " 1)	68.25	52.25	47.90	47.80	39.70	98 1/4
22 Dec. 1922	67.75	51.95	47.80	47.55	39.50	97 1/2
16 " 1922	67.35	52.35	47.70	47.40	39.25	97 1/4
Muntpariteit	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.

KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Lond. (in \$ per £)	Zicht Parijs (in cts. p. frs.)	Zicht Berlijn (in ct. p. Mk.)	Zicht Amsterd. (in cts. p. gld.)
30 Decemb. 1922	4.64.—	7.34	0.01 88/100	39.61
Laagste d. week	4.63.75	7.19	0.01 88/100	39.61
Hoogste " "	4.65	7.38	0.01 40/100	39.86
23 Decemb. 1922	4.65	7.42	0.01 47/100	39.88
16 " 1922	4.65.25	7.57	0.01 88/100	40.04
Muntpariteit	4.86.67	19.30	23.81 1/2	40 3/10

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	16 Dec. 1922	23 Dec. 1922	25/30 December '22 Laagste	30 Dec. '22 Hoogste
Alexandrië	Piast. p. £	97 7/16	97 7/16	97 7/16	97 7/16
*B. Aires 1)	d. p. \$	44 9/16	44 1/4	44 1/4	44 1/2
Calcutta	Sh. p. rup.	1/4	1/4 1/32	1/4 1/32	1/4 1/32
Hongkong	id. p. \$	2/3 5/16	2/3	2/3 1/16	2/2 1/32
Lissabon	d. per Mil.	2 8/32	2 1/2	2 1/2	2 5/8
Madrid	Peset. p. £	29.49	29.46	29.45	29.50
*Montevideo 1)	d. per \$	44 1/8	44 1/8	44	44 1/8
Montreal	\$ per £	4.66 1/2	4.68 3/8	4.67 1/2	4.70 1/2
*R.d. Janeiro	d. per Mil.	6 9/32	6 1/16	6	6 1/32
Rome	Lires p. £	91 1/2	90 3/4	90 3/4	92 1/2
Shanghai	Sh. p. tael	3 1/16	3 1/16	3 1/16	3 1/8
Singapore	id. p. \$	2/4 3/32	2/4 3/32	2/4 1/8	2/4 3/32
*Valparaiso	peso p. £	37.20	35.80	35.20	35.30
Yokohama	Sh. p. yen	2/1 1/4	2/1 1/4	2/1 1/4	2/1 1/4

* Koersen der voorgaande dagen. 1) Telegrafisch transfert.

NOTEERING VAN ZILVER.

	Noteering te Londen	Noteering te N. York		Noteering te Londen	Noteering te N. York
30 Dec. 1922	31 1/16	64 1/8	30 Dec. 1921	34 1/8	64 1/8
22 " 1922	30 3/8	62 7/8	31 Dec. 1920	40 7/8	64 1/8
16 " 1922	30 7/16	62 3/8	20 Juli 1914	24 5/16	54 1/8

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 2 Januari 1923.

Activa.		
Binnel. Wis.	H.-bk.	f 141.318.752,27
sels, Prom.	B.-bk.	" 37.647.417,62
enz. in disc.	Ag.sch.	" 65.443.194,68
		f 244.409.364,57
Papier o. h. Buitenl. in disconto		—
Idem eigen portef.		f 75.423.376,—
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.		" 75.423.376,—
Beleeningen	H.-bk.	f 30.981.859,70
incl. vrsch.	B.-bk.	" 8.966.622,91
in rek.-crt.	Ag.sch.	" 94.034.230,26
op onderp.		f 133.982.712,87
Op Effecten		f 122.800.997,81
Op Goederen en Spec.		" 11.181.715,06
		f 133.982.712,87
Voorschotten a. h. Rijk		" 5.819.594,88
Munt en Muntmateriaal		—
Munt, Goud		f 56.239.410,—
Muntmat., Goud		" 525.550.137,91
		f 581.789.547,91
Munt, Zilver, enz.		" 8.730.594,73
Muntmat., Zilver		—
		f 590.520.142,64
Effecten		—
Bel. v. h. Res. fonds.		f 5.625.434,43
id. van 1/8 v. h. kapit.		" 3.949.449,37
		f 9.574.883,80
Geb. en Meub. der Bank		" 4.522.000,—
Diverse rekeningen		" 26.043.463,75
		f 1.090.295.538,51
Passiva.		
Kapitaal		f 20.000.000,—
Reservefonds		" 5.660.599,75
Bijzondere reserve		" 1.675.581,33
Bankbiljetten in omloop		" 1.012.086.590,—
Bankassigatiën in omloop		" 1.858.248,89
Rek.-Cour. } Het Rijk f —		
saldo's: } Anderen " 35.586.832,65		
		f 35.586.832,65
Diverse rekeningen		" 13.427.685,89
		f 1.090.295.538,51
Beschikbaar metaalsaldo		f 379.918.221,04
Op de basis van 2/8 metaaldekking		" 170.011.886,73
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is		" 1.899.591.105,—

NED. BANK 2 Januari 1923 (vervolg).
Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opsch. schulden
2 Jan. 1923.....	581.790	8.731	1.012.087	37.445
27 Dec. 1922.....	581.790	8.990	974.101	49.827
18 „ 1922.....	581.790	9.074	968.081	32.284
11 „ 1922.....	581.789	8.851	974.803	30.476
4 „ 1922.....	581.789	8.663	988.610	28.063
2 Jan. 1922.....	605.969	7.896	1.057.251	38.288
3 Jan. 1921.....	636.141	21.457	1.116.021	95.245
25 Juli 1914..	162.114	8.228	310.437	6.198

Data	Totaal bedrag disconto's	Hieraan Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Beschikbaar Metaal-saldo	Dek-kings-percentage
2 Jan. 1923	244.409	81.000	133.983	379.918	56
27 Dec. 1922	217.192	62.000	126.777	385.298	58
18 „ 1922	196.781	36.000	121.257	390.095	59
11 „ 1922	204.439	40.000	116.443	388.889	59
4 „ 1922	200.207	38.000	130.009	386.422	58
2 Jan. 1922	295.823	94.000	151.551	394.029	56
3 Jan. 1921	211.977	55.000	285.870	414.549	54
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	43.521 ¹⁾	54

¹⁾ Op de basis van $\frac{2}{3}$ metaaldekking.

Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

	27 Dec. 1922	2 Jan. 1923
Aan schatkistpromessen..	f 475.020.000,—	f 503.800.000,—
waarv. direct bij Ned. Bk.	„ 62.000.000,—	„ 81.000.000,—
Aan schatkistbiljetten ..	„ 207.162.000,—	„ 212.140.000,—
Aan zilverbons	„ 31.866.629,—	„ 31.833.385,—

Onder de vlottende schuld is begrepen:
Voorsch. aan de Koloniën „ 335.916.000,— „ 337.487.000,—
Voorschot aan Gemeenten } 31 October 30 November
voor door Rijk voor hen } „ 93.799.513,— „ 92.127.290,—
te heffen Ink. belasting

	27 Dec.	2 Jan.
Tegoed v.d. Postch. & G.dst	„ 85.792.075,—	„ 85.792.075,—

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegrafisch ontvangen.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opsch. schulden	Beschikk. metaal-saldo
23 Dec. 1922	208.500		262.000	108.000	134.500
16 „ 1922	210.000		264.500	110.500	135.000
9 „ 1922	212.250		267.500	112.500	136.250
25 Nov. 1922	153.778	55.953	263.215	125.535	132.720
18 „ 1922	154.791	55.964	266.397	119.470	134.279
11 „ 1922	155.477	55.803	269.962	123.004	133.382
24 Dec. 1921	150.978	28.955	281.808	114.955	101.108
25 Dec. 1920	219.439	9.314	369.057	113.812	132.350
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842 ²⁾

Data	Disconto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalbaar	Beleeningen	Voor-schotten aan het Gov. nem.	Diverse reke-ningen ¹⁾	Dek-kings-percentage
23 Dec. 1922		175.500		22.000 ³⁾	***	56
16 „ 1922		177.000		25.500 ³⁾	***	56
9 „ 1922		179.900		25.500 ³⁾	***	56
25 Nov. 1922	35.559	24.373	107.964	6.233	30.065	54
18 „ 1922	35.531	22.600	110.364	—	32.168	54
11 „ 1922	36.660	23.734	114.632	—	32.226	54
24 Dec. 1921	35.460	14.972	100.701	73.227	6.581	45
25 Dec. 1920	30.991	26.644	130.546	21.149	58.294	47
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	6.446	2.228	44

¹⁾ Sluitpost activa. ²⁾ Basis $\frac{2}{3}$ metaaldekking. ³⁾ Creditsaldo.

DE SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opsch. schulden	Disconto's	Div. reke-ningen ¹⁾
25 Nov. 1922....	1.227	1.666	727	1.241	502
18 „ 1922....	1.226	1.720	722	1.240	485
11 „ 1922....	1.220	1.796	692	1.231	555
26 Nov. 1921 ...	1.485	2.037	1.121	1.924	278
25 Juli 1914 ...	645	1.100	560	735	396

¹⁾ Sluitpost der activa.

BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden pond sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
27 Dec. 1922	127.443	124.878	301.337	27.000	258.922
20 „ 1922	127.444	124.890	298.630	27.000	255.782
13 „ 1922	124.446	123.161	292.468	27.000	249.602
6 Nov. 1922	127.447	123.064	290.578	27.000	247.759
28 Dec. 1921	128.434	126.520	325.584	28.500	289.131
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dek-kings-perc. ¹⁾
27 Dec. '22	51.968	78.158	13.324	119.903	21.015	15,77
20 „ '22	51.522	68.798	17.014	106.382	21.004	17,02
13 „ '22	53.927	66.123	10.113	114.773	22.735	18,20
6 Nov. '22	66.892	65.831	11.142	126.554	22.833	16,58
28 Dec. '21	36.962	83.165	16.057	106.532	20.364	16,61
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 $\frac{1}{8}$

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehens-kassenscheine, in millioenen Mark.

Data	Metaal	Daarvan Goud	Kassen-scheine	Circulatie	Dek-kings-perc. ¹⁾
23 Dec. '22	1.073	1.005	241.076	1.136.910	21
14 „ '22	1.071	1.005	177.607	970.202	18
7 „ '22	1.070	1.005	139.298	846.894	17
30 Nov. '22	1.070	1.005	77.787	754.086	14
23 Dec. '21	1.004	994	6.209	108.996	6
23 Juli '14	1.691	1.357	65	1.891	93

¹⁾ Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.

Data als boven.	Wissels			Rek. Crt.	Darlehens-kassenscheine	
	Totaal	Handels-wissels	Schatkist-papier		Totaal uitgegeven	In kas bij de Rijksbank
	1.364.719	393.148	971.571	435.122	254.700	241.100
	1.180.629	351.887	828.742	334.981	191.400	177.600
	1.007.886	281.200	726.686	257.329	153.200	139.400
	919.171	246.948	672.222	240.969	91.700	77.800
	118.445	1.408	117.037	21.789	14.213	6.110.800
	751	751	—	944	—	—

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Buit.gew. voorsch. ald. Staat
28 Dec. '22	5.534.829	1.864.345	289.464	600.821	23.600.000
21 „ '22	5.534.663	1.864.367	288.984	572.698	23.400.000
14 „ '22	5.534.531	1.864.367	288.837	573.072	22.400.000
29 Dec. '21	5.524.228	1.948.367	279.765	623.733	24.600.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitge-stelde Wissels	Beleening	Bankbil-jetten	Rek. Crt. Parti-culieren	Rek. Crt. Staat
	2.401.285	28.706	2.069.202	36.359.286	2.288.985	20.482
	2.115.613	28.921	2.137.669	36.049.515	2.130.148	15.216
	2.267.599	28.998	2.165.191	36.070.029	2.124.288	17.355
	2.505.828	57.239	2.228.044	36.487.456	2.717.192	26.014
	1.541.980	—	769.400	5.911.910	942.570	400.590

BANQUE NATIONALE DE BELGIQUE.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitenl. sald	Beleen. van buitenl. vorder.	Beleen. van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleen.	Circulatie	Rek. Crt. partit.
28 Dec. '22	341.972	84.653	480.000	764.048	6.700.886	215.370
21 „ '22	341.651	84.653	480.000	715.407	6.641.656	275.682
14 „ '22	340.691	84.653	480.000	713.474	6.660.245	230.380
29 Dec. '21	327.758	84.653	480.000	546.166	6.289.576	509.109

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goudvoorraad			Zilver etc.	F.R. Notes in circulatie
	Totaal bedrag	Dekking F. R. Notes	In het buitenl.		
13 Dec. '22	3.061.223	2.159.562	—	123.665	2.379.185
6 „ '22	3.045.792	2.131.124	—	127.189	2.361.222
29 Nov. '22	3.072.858	2.124.680	—	129.952	2.329.814
14 Dec. '21	2.869.173	1.933.869	—	132.413	2.393.777

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dekking perc. 1)	Algem. Dekking perc. 2)
13 Dec. '22	922.330	1.861.110	107.244	72,1	75,1
6 „ '22	971.772	1.910.104	107.265	71,7	74,3
29 Nov. '22	909.322	1.860.223	107.207	73,3	76,4
14 Dec. '21	1.252.568	1.742.760	103.130	69,3	72,6

1) Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opelschbare schulden; F. R. Notes en netto deposito. 2) Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
6 Dec. '22	784	11.246.796	1.392.010	14.867.499	3.694.727
29 Nov. '22	784	11.218.731	1.356.129	14.912.650	3.647.977
22 „ '22	784	11.179.994	1.375.572	14.881.977	3.671.559
7 Dec. '21	808	11.312.744	1.241.604	13.313.698	2.989.967

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 29 December 1922.

Het Oude Jaar is voor de meeste beurzen in een stemming van opgewektheid geëindigd, die niet steeds in overeenstemming was met het nog zeer duister perspectief, waarin de toekomst van de wereld in het algemeen en van Europa in het bijzonder verscholen is. Aan den vooravond van zeer ernstige besprekingen omtrent de betaling van schulden tusschen de Vereenigde Staten en Engeland, van nieuwe dwangmaatregelen door Frankrijk ten opzichte van Duitschland te nemen, nu laatstgenoemd land ter zake van houtleveringen in gebreke is gesteld, met het gevaar voor oogen de thans nog steeds niet geëindigde conferentie van Lausanne te zien afbreken, zonder dat het tot een bevredigend resultaat is gekomen, hebben de beurzen niet alleen in een zeer opgewekte stemming volhard, doch zijn zelfs de omzetten veelal omvangrijker geweest, dan als regel tegen het einde van het jaar het geval is. Een bijzondere reden hiervoor valt moeilijk te noemen; behalve in Duitschland, waar geheel andere motieven aan de beurstemming ten grondslag liggen, is het vermoedelijk een algemeen gevoel van hoop, de innerlijke overtuiging, dat de climax van economische ellende in het jaar 1922 is bereikt, welke stimulerend heeft gewerkt.

Het komende jaar zal moeten aantoonen, in welke mate deze vage gevoelens op een bepaalde basis zijn gesteld. Voor onze Oosterburen ziet het er b.v. voorloopig nog niet naar uit, dat ietwat normale verhoudingen binnenkort hun intrede zullen doen. Ondanks de belofte aan de Entente, dat de bankbiljettencirculatie zou worden ingeperkt, wijst de weekstaat van de Duitse Rijksbank bij bijna iedere publicatie een record-toename van de uitgezette middelen aan. De depreciatie van het betaalmiddel heeft dan ook ongestoord verderen voortgang gemaakt; tijdelijk iets gestuit in den rit naar den afgrond, heeft de waardevermindering in de laatste week van het oude jaar weder groter verhoudingen aangenomen. Bovendien ondervindt Duitschland moeilijkheden met de leveringen in natura (hierboven werd reeds in herinnering gebracht de achterstand in de houtleveranties aan Frankrijk) waardoor ook de politieke verwickelingen zich uitbreiden. Een en ander heeft een stimulans op de effectenbeurs uitgeoefend, zoodat ook gedurende de achter ons liggende berichtperiode de effectenkoersen aan de beurs te Berlijn nieuwe verhoogingen te aanschouwen hebben gegeven. Het bekende indexcijfer van de „Frankf. Zeitung” verlaat het jaar op 3666 tegen 3545 een week geleden. Welk

een „Umwertung aller Werte” in het afgelopen jaar aan de Duitse beurzen plaats heeft gevonden, wordt het best naar voren gebracht door eenige koersen van toonaangevende fondsen voor het oegin en het einde van 1922 te vergelijken. Wij vinden dan:

	Koers op 3 Jan. 1922	Koers'op 29 Dec. 1922
Baltimore & Ohio	620 pCt.	41000 pCt.
Deutsch-Luxemburg	940 „	23500 „
Phoenix	1080 „	21700 „
Siemens & Halske	815 „	20500 „
Berliner Handels Gesellschaft .	460 „	16500 „
3 pCt. Rijksleening	102 „	1400 „

Deze geweldige verschillen stellen duidelijker dan worden de gevolgen van de waardevermindering van het Duitse betaalmiddel in het licht. Een ongekende speculatie hebben de dagelijks zich wijzigende verhoudingen op de geld- en effectenmarkten in het leven geroepen, een speculatie, die geen perken kende. Karakteristiek hiervoor waren de oprijvingen der obligatiekoersen, die, mede onder den invloed van buitenlandse aankopen, vaak tot meerdere duizenden procenten werden opgevoerd. Kwam dan plotseling een aflossing à pari of iets daarboven, dan kwam men wel even tot bezinning, doch spoedig was in den tuimel van de biljetten-waarde iedere ervaring weer vergeten. Deze voor het gansche economisch leven van Duitschland zoo funeste toestand heeft zich tegen het einde van het jaar eerder nog verscherpt.

De beurs te Parijs heeft bij de jaarswisseling ook van een vaste houding blijk gegeven. De Fransche valuta heeft in de afgelopen week een vrij groote stabiliteit te aanschouwen gegeven, zoodat men zich uit dien hoofde niet meer ongerust maakt. Bovendien schijnt het, alsof de Fransche politiek van bedreiging ten aanzien van het Roergebied ten slotte toch nog werkelijke vruchten zal gaan dragen, indien men er ten minste in slaagt Engeland te brengen tot een gedeeltelijke afschrijving van de intergeallieerde schulden. In dat geval toch zal Frankrijk weliswaar geen directe baten ontvangen, doch het zal ook geen directe uitgaven voor een militaire bezetting van het Roergebied hebben te doen (terwijl de reeds bestaande bezetting van een deel van Duitschland door vele kringen als voldoende wordt geacht). Bovendien zal de Fransche betalingsbalans geen rekening meer hebben te houden met toekomstige betalingen van rente en hoofdsom op geleende gelden. Zoo dit al niet zooveel gewicht in de schaal legt voor de binnenlandsche financieele politiek, het buitenland zal bij een beoordeeling van den financieelen toestand van Frankrijk hiermede wel rekening houden, waardoor een gunstige invloed op den Franschen wisselkoers kan worden uitgeoefend. Het behoeft geen verwondering te wekken, dat deze hoopvolle verwachtingen het koerspeil aan de beurs van Parijs hebben gesteund.

Te Londen heeft men het jaar in een kalme, doch opgewekte stemming beëindigd. Ook hier was de hoop op een betere toekomst de leidende factor; een betere toekomst zoowel op het gebied van de buitenlandsche politiek als op dat van financiën. Wat het eerste betreft, verwacht men, dat men te Lausanne overeenstemming zal verkrijgen, vooral ten aanzien van Mosoel, terwijl met betrekking tot het financieele terrein men groote verwachtingen koestert van de aanstaande reis van den Gouverneur van de Bank of England en den Minister van Financiën naar de Vereenigde Staten, ten einde te onderhandelen omtrent een voor Engeland gemakkelijker regeling der betalingen van hoofdsom en rente van de van Amerika geleende gelden, wier totaal bedrag thans circa 1000 miljoen pond beloopt.

New York heeft een eenigszins weifelende houding aan den dag gelegd, welke geheel kan worden verklaard door de onzekerheid, die nog bestaat ten aanzien van het ingrijpen in de Europeesche verhoudingen. Tot op zekere hoogte is dit toch al reeds geschied, getuige de inmenging, hoewel niet-officieel, in de bespreking te Lausanne. Het is thans echter de vraag, of de landbouwpartij in de Unie het niet zoo ver zal weten te krijgen, dat ook een officieel en daadwerkelijk aandeel wordt genomen in den wederopbouw van Europa. Het is het streven dier partij een zoo groot mogelijk afzetgebied te vormen voor de Amerikaanse landbouwproducten en zonder het veroveren van Europa als débouché moet dit streven schipbreuk lijden. Er bestaat echter in verschillende kringen der bevolking een geheel andere opvatting ten aanzien van een inmenging in Europeesche zaken; deze divergentie geeft voldoende verklaring voor de onzekere stemming van Wallstreet.

Te onzent is de tendens over het algemeen vast geweest. Staatsfondsen varieerden slechts in geringe mate. Voor buitenlandsche soorten bestond niet veel belangstelling.

	22 Dec.	27 Dec.	29 Dec.	Rijzing of daling.
6 % Nederland 1922	98 1/16	98 1/2	99 1/4	+ 1 1/16
5 % " 1918	88 1/2	89	89 1/16	+ 7/16
4 1/2 % " 1916	88	88 1/16	88 1/2	+ 1/16
4 % " 1916	81 1/2	81 1/2	81 1/2	+ 1/2
3 1/2 % " "	72 1/2	72 1/2	72 1/2	
3 % " "	62	62	62 1/16	+ 1/16
2 1/2 % Cert. N. W. S.	52 7/8	53	53	+ 1/8
7 % Oost-Indië 1921	101 1/8	101 1/2	101 1/8	+ 1/2
6 % " 1919	95 1/2	96	95 1/16	+ 7/16
5 % " 1915	93 1/8	93 1/2	93 1/8	
4 % Oostenr. Kronenrente	1 1/16	—	—	
5 % Rusland 1906	5 1/8	4	4	- 1 1/8
4 % Rusl. bij Hope & Co.	3 1/16	3 1/16	4 1/8	+ 1 1/16
4 % Japan 1899	67 1/2	—	67 1/8	+ 3/8
5 % Brazilië 1895	49	48 1/2	48 1/2	- 1/4
8 % San Paulo 1921	92 1/16	92 1/2	92 1/2	+ 1 1/16
6 % Amsterdam 1920	100 1/16	—	—	
7 % Rotterdam 1920	103	103 1/8	103 1/8	+ 1/8

De petroleummarkt heeft zich gedeeltelijk kunnen herstellen van de koersdaling, die het hoofdfonds heeft medegemaakt. Toch was hier de grondtoon allerminst gunstig te noemen. Men leest met groote bezorgdheid de berichten omtrent het verzuim van de Mexicaansche bronnen en men vraagt zich ter beurze vaak af, of de Koninklijke, indien het tot een zeer aanmerkelijk kapitaalsverlies uit hoofde van die verzouting zou komen, dit met evenveel gemak zou kunnen dragen, als zij, b.v. het verlies in Rusland heeft getorst. In Mexico toch zijn de in den grond gestoken beelden onevenredig veel grooter en zij hebben tot nu toe ook niet tot de winst van de Koninklijke in eenigszins ruime mate bijgedragen. Hiertegenover staat echter de optimistische houding van de directie, die voor zeer velen doorslaggevend is. Ten gevolge van één en ander hebben de koerswijzigingen zich beperkt tot enkele procenten.

De veroordeeling van den heer Deen tot betaling van een schadevergoeding van bijna f 5 miljoen aan de Perlak heeft op de betrokken aandeelen nog geen invloed uitgeoefend; het is bovendien twijfelachtig, of de Mij. wel ooit het haar toegevezen geld zal kunnen toucheeren, daar de heer Deen zich inmiddels in het buitenland heeft gevestigd.

De cultuurmarkt is grootendeels zeer vast gebleven; ten slotte hebben de voortdurend gunstige berichten uit de suikerindustrie hun invloed uitgeoefend, waarbij als steunende factor voor de betrokken aandeelen kwam het ontbreken van materiaal.

In aansluiting hiermede waren ook de tabaks- en rubbermarkten opgewekt van toon. Voor laatstgenoemde markt is thans een nieuwe emissie aangekondigd, hetgeen wel bewijst, hoe optimistisch men in rubberkringen niet alleen over de toekomst van het artikel oordeelt, maar ook ten aanzien van de houding van het publiek.

	22 Dec.	27 Dec.	29 Dec.	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank	119 1/8	118 1/2	119 1/4	- 1/8
Incasso Bank	90 1/2	—	90 1/2	
Koloniale Bank	132 1/2	133 1/8	135	+ 2 1/2
Ned. Handel-Mij. cert. v. aand.	133	133 1/16	134 1/8	+ 1 1/8
Rotterd. Bankvereniging	91	—	91	
Amst. Superfosfaatfabriek	31 1/2	—	—	
Van Berkel's Patent	34	32 1/2	32 1/2	- 1 1/2
Gouda Kaarsen	83 1/2	83 1/2	—	
Holl. Draad- en Kabelfabriek	72	—	72 1/2	+ 1/2
Jurgens' Ver. Fabr. gew. aand.	58 1/2	61	56 1/2	- 2
" " pr. aand.	70	69	67 1/2	- 2 1/2
Leerdam Glasfabrieken	38 1/2	38 1/2	38 1/2	
Philips' Gloeilampenfabriek	248 1/2	250	253 1/2	+ 5
Vereenigde. Blikfabrieken	94 1/8	—	92 1/2	- 2 1/8
Vereen. Chemische Fabrieken	27 1/2	—	29 1/2	+ 1 1/8
Compania Mercantil Argent.	25 1/2	27	23 1/2	- 2
Cultuur-Mij. d. Vorstenland	158 1/8	157 1/16	160	+ 1 1/8
Handelsver. Amsterdam	372 1/2	377 1/2	390	+ 17 1/2
Handelsverg. Reis & Co.	25	25 1/8	25 1/2	+ 1/2
Int. Crediet- en Handelsverg.				
Rotterdam	162	—	163	+ 1
Linde Teves & Stokvis	69 1/2	69 1/2	70	+ 1/2
Tels. & Co's Handel-Mij.	6	5 1/2	5 1/2	- 1/2
Redjang Lepong, Mijnb.-Mij.	102 1/2	101 1/2	103	+ 1/2
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	126 1/8	127	126 1/8	+ 1/8
Kon. Petroleum-Mij.	397 1/2	407 1/2	401 1/8	+ 3 1/8
Orion Petroleum-Mij.				
Afgest. Aand.	37 1/2	37 1/2	37 1/2	
Steaua Romana Petroleum-Mij.				
Mij. Afgest. Aand.	28 1/2	—	—	
Amsterdam-Rubber-Mij.	115 1/8	116 1/16	117 1/2	+ 1 1/8
Nederl.-Rubber-Mij.	63	63	64 1/2	+ 1 1/2
Oost-Java-Rubber-Mij.	166	170 1/2	175 1/2	+ 9 1/2

	22 Dec.	27 Dec.	29 Dec.	Rijzing of daling.
Deli-Batavia Tabak-Mij.	272 1/2	274 1/2	280	+ 7 1/2
Deli-Maatschappij	234 1/2	237	246	+ 11 1/2
Senembah-Maatschappij	324	323	333	+ 9

De scheepvaartmarkt werd goed-gesteund; hoewel de fluctuaties niet groot waren, bleef de grondtoon buitengewoon vast.

	22 Dec.	27 Dec.	29 Dec.	Rijzing of daling.
Holland-Amerika-Lijn	120	120 1/2	120 1/2	+ 1/2
" " gem. eig.	105	106 1/4	106 1/2	+ 1 1/2
Hollandsche Stoomboot-Mij.	30 1/2	31	31 1/4	+ 1/4
Java-China-Japan-Lijn	77	—	79 1/2	+ 2 1/2
Kon. Hollandsche Lloyd	17 1/8	17 1/8	17 1/8	
Kon. Ned. Stoomb.-Mij.	68 7/8	69 1/2	70	+ 1 1/8
Konink. Paketvaart-Mij.	95	96 1/2	97 1/2	+ 2 1/8
Maatschappij Zeevaart	60	60 1/2	62	+ 2
Nederl. Scheepvaart-Unie	96 1/8	97	98 1/8	+ 2 1/8
Nievelt Goudriaan	105	104 1/8	105 1/2	+ 1/2
Rotterdamsche Lloyd	123 1/2	124 1/2	124 1/2	+ 1 1/2
Stoomv.-Mij. "Nederland"	135 1/2	136 1/2	137	+ 1 1/2
" " "Noordzee"	35 1/2	34 1/2	—	- 1

De Amerikaansche afdeling was stil; alleen voor Studebaker bestond goede belangstelling.

	22 Dec.	27 Dec.	29 Dec.	Rijzing of daling.
Americ. Smelting & Refining	57 1/8	56 3/4	55 1/8	- 2
Anaconda Copper	100 1/8	100 1/2	98	- 2 1/8
Studebaker Corp.	135 1/2	141	140 1/8	+ 4 1/8
Un. States Steel Corp.	108	107 1/2	107 1/2	- 1/2
Atchison Topeka	103 1/8	105 1/2	103 1/2	- 1/8
Erie	10 1/2	10 1/2	10 1/2	- 1/2
Southern Pacific	92 1/2	92	92 1/2	- 1/2
Union Pacific	142 1/2	143	143 1/8	+ 1/8
Int. Merc. Marine orig. gew.	12 1/2	10 1/2	10 1/2	- 1 1/2
" " " pref.	48 1/2	45 1/2	44 1/2	- 3 1/2

De geldmarkt is weer iets ruimer geworden; prolongatie 3 1/2 a 4 pCt.

GOEDERENHANDEL GRANEN.

T a r w e. Niettegenstaande de feestdagen is de omzet in de afgelopen week niet onaanzienlijk geweest; vooral in Engeland was er tamelijk veel kooplust voor tarwe, aangezien de verschepingen naar dat land niet ruim waren. De voorraden in de havens zijn zeer onbetekenend en de fabriekanten blijven dientengevolge voortdurend kooper voor spoedig leverbare partijen. De verschepingen van Argentinië, nié, vielen zeer tegen; nog steeds wordt verreweg de grootste hoeveelheid geleverd door het Noord-Amerikaansche Continent. Van den Noord-Amerikaanschen Export komen wederom de belangrijkste hoeveelheden van Canada en merkwaardig, dat in den laatsten tijd, zeer veel van de Canada-tarwe via de Westkust haar weg naar Europa vindt.

De oogstberichten van Argentinië blijven eenigszins tegenstrijdig, maar ofschoon sommige berichten van teleurstellende opbrengst gewagen, neemt men toch vrij algemeen aan, dat de oogst zeer ruim zal zijn. Het zal, nog wel eenige weken duren alvorens de oogsten van Australië en Argentinië op ruime schaal verscheept worden en de vraag is, of dan de prijzen zullen terugloopen, wat men reeds zo lang verwacht heeft. Gedurende de afgelopen week bleven de markten aanvankelijk zeer vast, doch de laatste dagen trad er een niet onbelangrijke reactie in. Dit geldt voor Noord-Amerika; in Zuid-Amerika zijn de prijzen ongeveer dezelfde gebleven.

M i a i s. Dit artikel was in de afgelopen week vast gestemd, vooral La Plata mais. De verschepingen zijn iets afgenomen, hetgeen men evenwel voor een groot gedeelte toeschrijft aan de feestdagen. Ongunstige berichten over den nieuwen oogst van Argentinië bereikten ons via Noord-Amerika, doch uit Argentinië zelf wordt weinig daarover bericht. Wel liep de notering te Buenos Aires voor Mei op van 7.35 tot 7.75 en ook de prijzen van denouden oogst stegen van 7.90 tot 8.15. De Noord-Amerikaansche markt toonde af en toe neiging lager te gaan, zoodat op het oogenblik de prijzen voor de Noord- en Zuid-Amerikaansche mais vrijwel aan elkaar gelijk zijn. Dit maakt, dat de meeste Europeesche markten nog vrijwel uitsluitend La Plata mais koopen. Onze Nederlandsche markt maakt daarop een uitzondering en het gevolg is, dat ook bijna de helft van de verschepingen van Noord-Amerika voor Nederland bestemd zijn. De Europeesche vraag is over het algemeen zeer goed gebleven, zoodat zich nog nergens voorraden van groote beteekenis opgehooft hebben.

Noteeringen.

Data	Chicago			Buenos Ayres		
	Tarwe Dec.	Mais Dec.	Haver Dec.	Tarwe Febr.	Mais Febr.	Lijnzaad Febr.
30 Dec. '22	125¼	75¼	42	11,45	8,15 ¹⁾	17,05 ¹⁾
23 „ '22	125½	72¼	43⅜	11,55	7,95	16,85
30 Dec. '21	110½	47⅞	33⅞	11,50	7,45	17,50
30 Dec. '20	171	73	47½	17,75	9,75	17,20
30 Dec. '19	246	142⅞	84½	13,40 ¹⁾	6,60	21,— ¹⁾
20 Juli '14	82	56⅞	36⅞	9,40	5,38	13,70

¹⁾ per Januari.

Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.

Soorten	2 Jan. 1923	27 Dec. 1922	2 Jan. 1922
Tarwe*	13,75	13,40	13,50
Rogge (No. 2 Western) ¹⁾	11,70	11,90	11,75
Mais (La Plata)	200,—	192,—	185,—
Gerst (48 lb. malting) .. ²⁾	196,—	194,—	205,—
Haver (38 lb. white cl.) .. ¹⁾	10,60	10,60	11,75
Lijnkoeken (Noord-Ameri- ka van La Plata-zaad ¹⁾)	14,50	14,50	15,75
Lijnzaad (La Plata) ... ³⁾	434,—	433,—	381,—

¹⁾ p. 100 K.G. ²⁾ p. 2000 K.G. ³⁾ per 1960 K.G.

* Nr. 2 Hard/Red Winter Wheat.

AANVOEREN in tons van 1000 K.G.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	26/30 Dec. 1922	Sedert 1 Jan. 1922	Overeenk. t/dtoek 1921	26/30 Dec. 1922	Sedert 1 Jan. 1922	Overeenk. t/dtoek 1921	1922	1921
Tarwe	10.398	1.115.223	1.461.938	5.111	39.620	46.482	1.154.843	1.508.420
Rogge	11.662	373.849	145.614	—	—	1.831	373.849	147.445
Böekweit	—	13.797	9.776	—	—	576	13.797	10.352
Mais	8.202	955.193	1.010.101	2.103	99.600	112.861	1.054.793	1.122.962
Gerst	8.395	160.469	241.987	—	8.871	9.360	169.340	251.347
Haver	1.961	113.074	74.285	—	292	4.285	113.366	78.570
Lijnzaad	3.772	180.762	157.237	1.608	79.663	115.919	260.425	273.156
Lijnkoek	1.750	131.266	124.211	—	4.187	32.339	135.453	156.550
Tarwemeel	54	74.516	54.478	—	8.069	4.955	82.585	59.433
Andere meelsoorten	—	9.768	37.886	—	2.665	2.047	12.433	39.933

De prijzen van gerst blijven vrijwel gehandhaafd. Donaugerst is in iets grootere hoeveelheid aangeboden.

Noord-Amerikaansche gerstsoorten zijn regelmatig op de markt, doch over het algemeen acht men de prijzen te hoog.

De handel in haver was kalm, hetgeen in dezen tijd van het jaar niets ongewoons is.

Voor lijnzaad bestond meer belangstelling. De verschepingen waren wederom niet groot en waar van den nieuwen La Plata-oogst nog slechts weinig met Europa gecontracteerd is, blijkt er nu vooral voor Januariverscheping meer belangstelling te bestaan, waarschijnlijk mag men dus spoedig grootere verschepingen verwachten.

Markten in Nederland. Gedurende de laatste dagen van het jaar was er hier in tarwe slechts geringe handel; althans de fabrikanten toonden weinig neiging hun engagementen te vergrooten, daarentegen kocht een importeur vrij belangrijke hoeveelheden.

De vraag voor mais nam aanzienlijk toe en dientengevolge werden de prijzen goed gehandhaafd. Verscheperen van La Plata mais vragen prijzen, die ten onzent te hoog gevonden worden.

In Mixed mais was de handel levendiger, doch de afdoeningen bepaalden zich hoofdzakelijk tot disponibele, stoomende- of zeer spoedig af te laden partijen.

De handel in gerst en haver is tamelijk langzaam, doch in lijnzaad ging ook hier aanzienlijk meer om, voornamelijk voor Januari-afloading.

Rotterdam, 2 Januari 1923.

SUIKER.

Het resultaat der rondvraag aan de Duitse suikerfabrikanten is, dat de oogst aldaar geraamd wordt op 1.483.000 tons suiker. Over het algemeen werd een oogst van 1.600.000 tons verwacht.

De verschillende suikermarkten waren deze week vast gestemd, in navolging van Amerika, waar de noteeringen gestadig opliepen en bij sluiting de volgende cijfers lieten zien: Spot Centrifugals 5,65; Januari 3,82; Maart 3,51; Mei 3,62 en 3,73 voor Juli. Belangrijke afdoeningen werden echter niet gemeld.

De laatste Cubastatistiek luidt als volgt:

	1922	1921	1920
Weekontv. n. oogst 23 Dec.	29.676	—	5.403
Tot. ontv. 1 Jan.-23 Dec.	47.878	—	13.049
Werkende fabrieken	46	18	17
Weekexport 23 Dec.	14.388	—	—
Tot. exp. 1 Jan.-23 Dec.	18.959	—	—
Tot. voorr. op 23 Dec.	28.919	—	13.049
Export Oude Oogst	2.602	—	—
Voorr. „	10.235	—	—

Ook van Java werden geen groote transacties gerapporteerd. De Trust verlaagde hare limites tot f 13,— voor witte suiker en f 12,— voor No. 16 en hooger, voor nieu-

wen oogst. De prijzen van suiker van dit jaar uit de tweede hand trokken iets aan. De markt bleef echter stil.

Hier te lande was eveneens de invloed van New York merkbaar, ofschoon slechts eenige onbelangrijke afdoeningen tot stand kwamen. Op de termijnmarkt sloot December op ongeveer f 23¼; Maart op f 24,12½ en April op f 24,—. De omzet bedroeg ongeveer 500 tons, terwijl de totale omzet op de termijnmarkt gedurende 1922 ongeveer 80.000 tons beliep.

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per Dec.	Londen			New York 96 p.Ct. Centrifugals
		Tates Cubes No. 1	White Java f.o.b. per	Amer. Granulated c.f.f.	
			Januari Maart	Febr./Maart	
28 Dec. '22	f 23¼	Sh. 56/6	Sh. 19/6	Sh. 23/3	\$ cfa. 5,65
19 „ '22	„ 23⅞/16	55/6	19/3	23/—	5,75
28 Dec. '21	„ 19⅞/16	51/6	17/9	17/6	3,48
28 Dec. '20	„ —	76/—	30/—	—	5,26
4 Juli '14	„ 11½/32	18/—	—	—	3,26

KATOEN.

Noteering voor Loco-Katoen. (Middling Uplands).

	29 Dec. '22	23 Dec. '22	16 Dec. '22	30 Dec. '21	30 Dec. '20
New York voor Middling ..	26,50 c	26,20 c ¹⁾	25,70 c	19,45 c	14,60 c
New Orleans voor Middling	26,50 c	26,— c ¹⁾	25,50 c	17,75 c	13,50 c
Liverpool voor Fy Middling	15,21 d	15,01 d ¹⁾	14,61 d ²⁾	11,71 d	10,27 d

¹⁾ 22 Dec. '21. ²⁾ 15 Dec. '22.

Ontvangsten in- en uitvoeren van Amerikaansche havens. (In duizendtallen balen)

	1 Aug. '22 tot 28 Dec. '22	Overeenkomstige perioden	
		1921	1920
Ontvangsten Gulf-Havens..	3311	2539	2719
„ Atlant.Havens	712	952	718
Uitvoer naar Gr. Brittannië	870	765	935
„ „ 't Vasteland.	1864	2103	1422
„ „ Japan etc...	—	—	—
Voorraden in duizendtallen	22 Dec. '22	30 Dec. '21	31 Dec. '20
Amerik. havens.....	1050	1359	1454
Binnenland.....	1374	1600	1612
New York.....	—	87	25
New Orleans.....	—	369	475
Liverpool.....	—	991	1012

